

**DET HÄR ÄR ETT
STYRDOKUMENT**

RIKTLINJE

Handläggning enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS)

Dokumentkategori: Normerande
Beslutat av: Vård- och omsorgsnämnden
Antagen: 2025-06-16
Diarienummer: VON/2025:00156
Dokumentet gäller för: Vård- och omsorgsförvaltningen
Dokumentansvarig: Kvalitetschef
Ansvar för revidering: Central förvaltning, Kvalitet och utredning

Innehåll

Inledning	5
Syfte	5
Samtycke	5
1. God man och förvaltare	6
1.1 Nämndens anmälningsskyldighet	7
2. Lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS)	7
2.2 Goda levnadsvillkor enligt LSS	8
2.3 Aktualisering av ärende	8
2.4 Begäran om insatser enligt LSS	9
2.5 Rätten till insatser	9
2.6 Personkretsbedömning	10
2.6.1. Personkrets 1	12
2.6.2 Personkrets 2	13
2.6.3 Personkrets 3	14
2.8 Funktionsnedsättning orsakad av missbruk	16
2.9 Personer över 65 år	16
3. Barnperspektivet	16
3.1 Barnets bästa	16
3.2 Samverkan med barnet i fokus	18
3.3 Engagera vårdnadshavare och nätverk	18
3.4 Samtycke	18
3.5 Anmälningsskyldighet vid oro för barn	19
3.6 Föräldraansvar	19
3.7 Föräldrar med funktionsnedsättning som behöver stöd	19
4. Insatser enligt LSS	19
4.1 Rådgivning och annat personligt stöd	20
4.2 Personlig assistans	20
4.2.1 Grundläggande behov	21
4.2.2 Andra personliga behov	22
4.2.3 Egenvård och sjukvårdande insatser	23
4.2.4 Lägsta tidsmässig nivå	23
4.2.5 Kommunens basansvar	24
4.2.6 Assistansersättning	24

RIKTLINJE

Vård- och omsorgsnämnden

Dnr: VON/2025:0015

2025-06-16

4.2.7 Anmälan till Försäkringskassan	25
4.2.8 Utformning av insatsen personlig assistans enligt LSS	26
4.2.9 Förhöjt timbelopp	26
4.2.10 Retroaktiv ersättning	27
4.2.11 Tillfälligt utökade behov av personlig assistans	27
4.2.12 Sjukfrånvaro för assistenten	28
4.2.13 Assistansanordnarens skyldighet att tillhandahålla assistans	28
4.2.14 Personlig assistans under vistelse på sjukhus	28
4.2.15 Föräldrar med funktionsnedsättning som behöver stöd	29
4.2.16 Hushållsgemenskap	30
4.2.17 66-årsgränsen	30
4.2.18 Omvårdnadsbidrag/merkostnadsersättning vid funktionsnedsättning hos barn eller vuxna	30
4.2.19 Personlig assistans till barn	31
4.3 Ledsagarservice	32
4.3.1 Ledsagarservice i bostad med särskilt stöd	33
4.4 Kontaktperson	34
4.5 Avlösarservice i hemmet	34
4.6 Korttidsvistelse utanför det egna hemmet	35
4.6.1 Avgränsning rehabiliteringsresor	36
4.7 Korttidstillsyn för skolgång över 12 år	36
4.8 Boende i familjehem eller i bostad med särskild service för barn eller ungdomar	37
4.8.1 Boende i samband med skolgång	37
4.9 Bostad med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad 38	
4.10 Daglig verksamhet	39
5. Handläggning, verkställighet och dokumentation	39
5.1 Information	39
5.1.1 Finskt förvaltningsområde	39
5.2 Samverkan	40
5.2.1 Individuell plan (IP)	40
5.2.2 Samordnad individuell plan	41
5.3 Egenvård eller hälso- och sjukvårdsinsatser	41
5.4 Handläggning av ärenden	42
5.5 KommunikERING	43
5.6 Beslutsmotivering	43

RIKTLINJE

Vård- och omsorgsnämnden

Dnr: VON/2025:0015

2025-06-16

5.7 Försenad handläggning	44
5.8 Särskilt om tidsbegränsning och ändring av beslut	44
5.9 Överklagan	45
5.10 Verkställighet och beställning av insats	45
5.9.1 Genomförandeplan	46
5.10 Uppföljning	47
5.11 Dokumentation	47
5.11.1 Dokumentation av hur barnets bästa beaktats	48
6. Förhandsbesked enligt LSS	48
7. Avgifter enligt LSS	49
7.1 Avgift för korttidsvistelse LSS	49
7.2 Avgift vid insats om särskilt boende	49
7.3 Ersättning från föräldrar till placerade barn	49
8. Våld i nära relation	49
9. Stöd till anhöriga	50
10. Ansvarsfördelning mellan bosättningskommun och vistelsekommun	50
10.1 Personer som saknar stadigvarande boende	51
11. Underrättelseskyldighet vid felaktiga uppgifter i folkbokföringen	53
11.1 Underrättelseskyldigheten är sekretessbrytande	53
11.2 Låg tröskel för underrättelseskyldighet	54
11.3 Ingen underrättelse om särskilda skäl talar emot det	54
11.4 Underrätta Skatteverket	54

Inledning

Riktlinjer för handläggning enligt lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) är en vägledning inför beslut. De är tolkningar av lagtexter, författningar, domar och utlåtanden från Socialstyrelsen eller Justitieombudsmannen. Riktlinjerna utgör ingen ram för vad den enskilde kan ansöka om utan ska vara en vägledning inför beslut kring en given fråga.

Syfte

Riktlinjernas syfte är att säkerställa rättssäkerhet och lika behandling när det gäller bedömning och tillgång till de insatser som ska erbjudas från kommunen. De ska också ge handläggaren stöd och vägledning i arbetet med de individuella behovsbedömningar som alltid ska göras. Riktlinjerna har även syftet att ge medborgare och förtroendevalda insyn i handlägningsprocessen och aktuell lagstiftning.

Samtycke

Vård- och omsorgsnämndens verksamhet ska bygga på respekt för den enskildes självbestämmanderätt och integritet. De insatser som beviljas ska tillförsäkra den enskilde goda levnadsvillkor (LSS). Allt bistånd och alla insatser bygger på frivillighet och den enskilde kan välja att tacka ja eller nej till bistånd samt överklaga om hen inte är nöjd med beslutet.

I praktiken innebär det ovanstående att den enskilde behöver ge sitt samtycke till de erbjudanden och insatser om vård och omsorg som ges samt till att en specifik åtgärd utförs. Den enskildes självbestämmanderätt och integritet ska vara vägledande, så långt det är möjligt, både vid införandet och vid utförandet av insatser (både i myndighets- och i utförardelen). Lagstiftningen förutsätter alltså att den enskilde själv vill ta emot en insats samt har förmågan att själv ta initiativ, vara delaktig eller på annat sätt utöva sitt självbestämmande¹.

¹ Läs mer om detta i vård- och omsorgsförvaltningens Riktlinje för samtycke.

Att all vård och omsorg ska ges efter samtycke från den enskilde gäller också när välfärdsteknik är en del av insatsen. När någon motsätter sig användning av digitala lösningar ska det respekteras.

1. God man och förvaltare

Bestämmelserna om god man och förvaltare regleras i 11 kapitlet föräldrabalken (FB). När en person på grund av sjukdom, psykisk störning, försvagat hälsotillstånd eller liknande förhållande behöver hjälp med att bevaka sin rätt, förvalta sin egendom eller ha omsorg om sin person kan det finnas behov av en god man. Om den enskilde på grund av sjukdom, psykisk störning, försvagat hälsotillstånd eller liknande förhållande är ur stånd att vårda sig eller sin egendom kan en förvaltare förordnas.

Det är tingsrätten som beslutar om den enskilde ska ha en god man och vad som ska ingå i uppdraget. Den enskilde måste samtycka till beslut om godmanskap. Om det inte är möjligt att inhämta ett samtycke från den enskilde ska behovet styrkas, exempelvis genom ett läkarintyg.

Den som har en god man besitter hela sin rättsliga handlingsförmåga. Det innebär att den gode mannen måste ha den enskildes samtycke till samtliga åtgärder. Däremot krävs dock inte den enskildes samtycke för de rättshandlingar som avser den dagliga hushållningen, exempelvis inköp av livsmedel och kläder, betalning av hyra och så vidare.

I uppdraget som förvaltare ingår samma uppgifter som för god man, det vill säga att bevaka den enskildes rätt, förvalta egendom och ha omsorg för person. Det är tingsrätten som beslutar om den enskilde ska förordnas en förvaltare samt vad som ska ingå i uppdraget. I vissa fall kan en brukare ha både god man och förvaltare för olika uppgifter och ansvarsområden.

Förvaltaren har, till skillnad från god man, inom ramen för sitt uppdrag ensamt förfogande över den enskildes egendom och företräder ensam den enskilde i alla angelägenheter som omfattas av uppdraget. Det innebär att förvaltaren inte behöver inhämta samtycke från den enskilde. Förvaltaren är behörig att ensam ingå avtal eller andra rättshandlingar för den enskildes räkning, under förutsättning att detta rymms i förvaltarens uppdrag. Däremot

kan förvaltaren lämna sitt samtycke till att den enskilde själv får företa rättshandlingar i angelägenheter som omfattas av uppdraget².

1.1 Nämndens anmälningsskyldighet

Om handläggaren anser att den enskilde kan vara i behov av en god man eller förvaltare, alternativt att någon inte längre behöver ha en förvaltare, är handläggaren skyldig att anmäla detta till överförmyndarnämnden.

2. Lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS)

LSS är en rättighetslag med syfte att garantera personer med omfattande och varaktiga funktionsnedsättningar goda levnadsvillkor, att de får den hjälp de behöver i det dagliga livet samt att de kan påverka vilket stöd och vilken service de får. Målet är att den enskilde får möjlighet att leva som andra.

Med rättighetslag menas att LSS ger de personer som omfattas av dess personkrets och som har behov av stöd rätt till insatser som föranleds av deras särskilda behov utöver det som de kan få genom annan lagstiftning. Detta innebär enligt 4 § LSS inte någon inskränkning av de rättigheter som kan gälla enligt annan lagstiftning, i första hand socialtjänstlagen (SoL).

En begäran om stöd eller service av någon som tillhör lagens personkrets bör i första hand prövas enligt LSS, om det gäller en insats som regleras i den lagen, eftersom detta får antas vara till fördel för den enskilde till exempel för att den enskilde ska uppnå goda levnadsvillkor. Om den enskilde vill att prövningen i stället ska göras enligt SoL, kan sådan prövning inte nekas. Men när en prövning av behovet av insats enligt LSS görs kan det ofta finnas skäl att samtidigt pröva om det därutöver finns behov av insatser enligt SoL, exempelvis när insatsen inte finns inom LSS som till exempel boendestöd, eller i fallen när den enskilde inte tillhör någon personkrets men har behov av stöd.

² Läs mer om detta samt även om ombud, biträde, anhöriga som företrädare, fullmakt och framtidsfullmakt i vård- och omsorgsförvaltningens Riktlinje om företrädare och fullmakt.

Grunden för tillämpningen av LSS är respekt för den enskildes självbestämmande och integritet. Den enskilde ska i största möjliga utsträckning ges inflytande och medbestämmande över de insatser som ges. Kvalitet i verksamheten ska systematiskt säkras. Den enskilde ska genom insatserna tillförsäkras goda levnadsvillkor enligt 7 § LSS.

2.2 Goda levnadsvillkor enligt LSS

Vid bedömning om den enskilde har rätt till insatser enligt LSS används begreppet *goda levnadsvillkor*. Den enskilde har rätt till insatser enligt LSS om insatserna behövs för att den enskilde ska tillförsäkras goda levnadsvillkor. Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade ger den som omfattas av lagen rätt till konkret angivna insatser, om personen behöver sådan hjälp i sin livsföring och behovet inte tillgodoses på annat sätt. Bestämmelsen om att den enskilde genom dessa insatser ska tillförsäkras goda levnadsvillkor handlar om de allmänna krav som ställs på insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (prop. 1992/93:159 s. 172).

Vid bedömning om den enskilde har rätt till insatser för att tillgodose sina personliga behov enligt 11 kap 1 § SoL används i stället begreppet skäliga levnadsförhållanden. Vad som är skäliga levnadsförhållanden måste avgöras i varje enskilt fall utifrån den enskildes individuella behov och situation. Vid bedömningen av vilken insats som kan komma i fråga ska socialnämnden väga samman olika omständigheter såsom den önskade insatsens lämplighet som sådan, kostnaderna för den önskade insatsen i jämförelse med andra insatser samt den enskildes önskemål (prop. 2000/01:80 s. 90). Det ska göras en bedömning av om insatsen är i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet.

Goda levnadsvillkor enligt LSS är att jämföra med den livsföring som kan anses normal för personer i samma ålder, och innebär därmed en högre ambitionsnivå än skäliga levnadsförhållanden.

2.3 Aktualisering av ärende

Ett ärende enligt LSS aktualiseras genom en begäran enligt 8 § LSS. Det är alltså inte möjligt att aktualisera ett ärende genom en anmälan.

2.4 Begäran om insatser enligt LSS

Grundprincipen är att den enskilde själv ska göra en begäran om insatser enligt 8 § LSS. Om den enskilde är under 15 år eller uppenbart saknar förmåga att på egen hand ta ställning i frågan kan begäran göras av:

- vårdnadshavare (för minderåriga)
- särskilt förordnad förmyndare (för minderåriga)
- god man eller förvaltare
- ombud (med fullmakt), eller
- framtidsfullmaktshavare.

För barn med två vårdnadshavare är det viktigt att säkerställa att båda vårdnadshavarna är överens om begäran. Det finns dock tre insatser enligt LSS där vård- och omsorgsnämnden får fatta beslut där barnet står under vårdnaden av två vårdnadshavare och endast den ena samtycker till en åtgärd till stöd för barnet enligt 6 kapitlet 13 a § föräldrabalken. Dessa tre insatser är biträde av kontaktperson, avlösarservice i hemmet och korttidsvistelse utanför det egna hemmet. Nämnden får besluta att åtgärden får vidtas utan den andra vårdnadshavarens samtycke om det krävs med hänsyn till barnets bästa.

Det finns inga formkrav för en begäran om insatser enligt LSS. En begäran kan alltså vara skriftlig eller muntlig. Vid en muntlig begäran är det av vikt att begäran dokumenteras på ett betryggande sätt.

2.5 Rätten till insatser

Alla personer med funktionsnedsättning omfattas inte av LSS. För att ha rätt till insatser enligt 7 § LSS krävs att:

- den enskilde omfattas av någon av lagens tre personkretsar
- har behov av sökt insats
- behov inte tillgodoses på annat sätt
- insatserna behövs för att den enskilde ska tillförsäkras goda levnadsvillkor.

Det finns tio särskilda insatser enligt LSS. En av insatserna, råd och stöd (rådgivning och annat personligt stöd), ansvarar regionen för och de övriga nio insatserna ansvarar kommunen för. Vid bedömning av behovet av insats och insatsens omfattning sker alltid en individuell prövning utifrån den sökandes situation, behov och önskemål. En jämförelse ska även göras med den livsföring som anses normal för personer i samma ålder.

För att en begäran om insats enligt 9 § LSS ska kunna avslås krävs, enligt 7 § LSS, att behov inte föreligger eller att behovet *faktiskt* är tillgodosett på annat sätt. Till exempel när ett behov, helt eller delvis, tillgodoses genom föräldrars ansvar enligt föräldrabalken (FB). Ytterligare ett exempel är att en person som bor i bostad med särskild service och ansöker om ledsagarservice faktiskt får sitt behov av ledsagning till aktiviteter utanför bostaden tillgodosett. Det räcker därför inte att motivera ett avslag med att motsvarande stöd ingår i insatsen bostad med särskild service.

2.6 Personkretsbedömning

För att kunna få insatser enligt LSS krävs att den enskilde tillhör någon av lagens personkretsar. Personkretstillhörighet utreds och bedöms i samband med begäran om insats. Personkretsbedömningen ska alltid göras före beslut om insats. Bedömningen om en person omfattas av LSS personkrets ska framgå av beslutet om insats enligt LSS och kan överklagas. Personkretsfrågan har därför en stor betydelse i utredningsfasen. En personkretsbedömning kan inte aktualiseras av andra omständigheter än begäran om insatser enligt LSS.

LSS omfattar personer med:

- utvecklingsstörning, autism eller autismsliknande tillstånd (1 § 1 LSS)
- betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder efter hjärnskada i vuxen ålder föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom (1 § 2 LSS), eller med
- andra varaktiga fysiska eller psykiska funktionshinder som uppenbart inte beror på normalt åldrande, om de är stora och förorsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd eller service (1 § 3 LSS).

RIKTLINJE

Vård- och omsorgsnämnden

Dnr: VON/2025:0015

2025-06-16

Personkretsen i LSS omfattar alltså tre grupper. Om en person omfattas av personkrets 1 och 2 bestäms utifrån den enskildes diagnos utan hänsyn till hens stödbehov. Om en person omfattas av personkrets 3 bestäms utifrån den enskildes behov i förhållande till funktionsnedsättningen (i förhållande till omgivningen) och bestäms vid varje behovsbedömning. Om det inte går att bedöma varaktigheten görs bedömningen att personen inte tillhör personkrets 3.

För att kunna avgöra om en person omfattas av någon av grupperna i LSS personkrets ska bedömningen grundas på läkarintyg/läkarutlåtande och/eller intyg/utredning från psykolog. Som komplement till underlag från läkare och/eller psykolog kan även underlag från andra professioner som exempelvis arbetsterapeut, sjukgymnast/fysioterapeut eller specialpedagog användas i bedömningen.

Vid varje ny begäran om fortsatt insats ska utredning och bedömning av personkretsen göras. Handläggaren får vid varje enskilt tillfälle bedöma vilka underlag som behövs. Vid livslånga tillstånd kan ett läkarintyg från tidig ålder vara tillräckligt. Däremot kan förnyade intyg avseende tilläggsdiagnoser med inverkan på hjälpbehovets omfattning behöva kompletteras över tid, till exempel vid epilepsi samt hjärt- och lungbesvär. Detta gäller särskilt för barn som befinner sig i en utvecklingsfas, vilket kan innebära stora förändringar såväl medicinskt som avseende stödbehovet.

Det kan i samband med bedömning av personkrets för barn, vars utveckling kan vara svårbedömd eller för en vuxen person med sjukdom/skada som kan förbättras på sikt, vara viktigt att ta ställning till en tidsbegränsning av beslutet utifrån svårigheten att fastställa varaktighet i personkretstillhörighet. Det är viktigt att det då tydligt framgår i utredningen.

Personkretsbedömningen ska alltid göras före beslut om insats. En person som inte bedömts ingå i LSS personkrets ska erbjudas information om möjligheten att få en ansökan prövad enligt SoL, eller andra möjliga stöd exempelvis via Försäkringskassan. Den enskilde ska alltid få ett skriftligt avslag på sin begäran om insats enligt LSS även om ett bifall kan ges enligt SoL.

2.6.1. Personkrets 1

För att en person ska kunna omfattas av personkrets 1 i LSS krävs att hen har någon av diagnoserna utvecklingsstörning, autism eller autismsliknande tillstånd. Det krävs oftast en utförlig utredning av legitimerad psykolog och/eller specialistläkare och diagnosen ska vara medicinskt styrkt genom intyg. Regionen ansvarar för att utreda och fastställa diagnoser som rör utvecklingsstörning, autism och autismsliknande tillstånd. Den som ansöker om insatsen ansvarar för att inkomma med intygen som styrker diagnosen.

En utvecklingsstörning uppstår i regel under individens utvecklingsperiod, det vill säga före cirka 16 års ålder, och innebär en intellektuell funktionsnedsättning. Om den enskilde är född utrikes kan det vara svårt att få styrkt i utredningar att utvecklingsstörningen funnits före cirka 16 års ålder. Anhörigas beskrivning av uppväxt och skolgång kan då behöva vägas in. För att någon ska bedömas ha en utvecklingsstörning krävs en utredning som genomförs av en person med kvalificerad kunskap om funktionsnedsättningen utvecklingsstörning. Det handlar om en diagnos som fastställts efter en utredning av psykolog och/eller läkare.

Autism och autismsliknande tillstånd innebär vanligtvis begränsningar i socialt samspel, kommunikation och/eller begränsade upprepade beteenden, intressen och aktiviteter. Det ska ha funnits symtom inom båda områdena före tre års ålder för diagnosen autism. Ofta förekommer olika kombinationer av autism, utvecklingsstörning, epilepsi och syn- eller hörselskador.

För att en person ska omfattas av personkrets 1 § 1 krävs att:

- utvecklingsstörningen funnits före cirka 16 års ålder
- diagnosen fastställts genom utredning av behörig psykolog eller behörig läkare
- diagnosen är styrkt i intyg utfärdat av behörig psykolog eller behörig läkare.

Personer som uppfyller samtliga kriterier för personkrets 1 har enligt 7 § rätt till insats enligt 9 § 1-10, i form av särskild service, om de behöver sådan hjälp i sin livsföring och om deras behov inte tillgodoses på annat sätt.

2.6.2 Personkrets 2

Personkrets 2 i LSS omfattar personer med betydande och bestående begåvningsmässig funktionsnedsättning efter hjärnskada i vuxen ålder, det vill säga från cirka 16 år, föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom. Utredningen ska styrka hjärnskada och betydande och bestående begåvningsmässig funktionsnedsättning. Regionen ansvarar för att utreda och fastställa diagnoser som rör hjärnskador som förvärvats i vuxen ålder. Om hjärnskadan uppstått innan 16 års ålder kan personkrets 1 vara tillämplig.

Utlösande faktorer ska enligt lagens förarbeten vara sjukdom av kroppslig art (till exempel tumörer, hjärnblödning, inflammation eller skador som föranletts av yttre våld, till exempel trafikskador). Personer med olika psykiska sjukdomstillstånd som kan medföra begåvningshandikapp, till exempel demens eller sjukdomar som är en följd av missbruk av beroendeframkallande medel, räknas inte till personkrets 2. Personer med Alzheimers sjukdom kan omfattas av personkrets 2 om övriga kriterier uppfylls³.

För att en person ska omfattas av personkrets 2 krävs att:

- hjärnskadan uppkommit i vuxen ålder, det vill säga från cirka 16 års ålder
- skadan innebär en betydande begåvningsmässig funktionsnedsättning
- diagnosen fastställts genom utredning av behörig psykolog eller behörig läkare
- diagnosen är styrkt i intyg utfärdat av behörig psykolog eller behörig läkare.

³ RÅ 2008:78

Personer som uppfyller samtliga kriterier för personkrets 2 har enligt 7 § rätt till insats enligt 9 § 1 -10, i form av särskilt stöd och service, om de behöver sådan hjälp i sin livsföring och om deras behov inte tillgodoses på annat sätt.

2.6.3 Personkrets 3

Personkrets 3 i LSS omfattar personer med andra varaktiga och omfattande fysiska eller psykiska funktionsnedsättningar som uppenbart inte beror på normalt åldrande. Funktionsnedsättningarna ska vara stora och förorsaka betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ge ett omfattande behov av stöd eller service. För att omfattas av lagen krävs att samtliga villkor är uppfyllda. Funktionsnedsättningarna kan vara medfödda eller förvärvade. I personkretsen återfinns barn, ungdomar och vuxna med långvariga habiliterings- och rehabiliteringsbehov. För personer med flera funktionsnedsättningar måste den samlade effekten bedömas. Små men flera funktionsnedsättningar kan tillsammans förorsaka betydande svårigheter. Om en person omfattas av personkrets 3 bestäms utifrån den enskildes behov i förhållande till funktionsnedsättningen (i förhållande till omgivningen) och bestäms vid varje behovsbedömning. Om det inte går att bedöma varaktigheten görs bedömningen att personen inte tillhör personkrets 3.

För att tillhöra personkrets 3 ska samtliga nedanstående kriterier vara uppfyllda. Funktionsnedsättningen ska:

- vara stor, varaktig och inte orsakad av normalt åldrande
- förorsaka betydande svårigheter i den dagliga livsföringen
- föranleda ett omfattande behov av stöd eller service.

Med *stor* menas att funktionsnedsättningen ska ha en sådan karaktär att den starkt påverkar flera viktiga livsområden samtidigt. Det gäller till exempel om en person till följd av funktionsnedsättning dagligen är mycket beroende av hjälpmedel och har återkommande behov av annan persons hjälp för den dagliga livsföringen i hemmet, i utbildningssituationen, på arbetet, fritiden, för att förflytta sig, kommunicera och ta emot information.

Exempel på funktionsnedsättning som kan vara stor är omfattande rörelsehinder, grava syn- eller hörselskador, svårartade effekter av sjukdomar som till exempel diabetes eller hjärt- och lungsjukdomar liksom olika former av psykiska, neurologiska eller neuropsykiatriska funktionsnedsättningar.

En mindre allvarlig sjukdom eller skada kan ändå innebära en stor funktionsnedsättning som förorsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen. Exempel på det kan vara vissa medicinska funktionsnedsättningar som tarmåkommor med täta tömningsträngningar, eller vissa typer av hjärnskador som kan innebära obetydliga intellektuella störningar i vissa avseenden, men uttalade störningar i andra, till exempel kognitiva störningar, perceptionsstörningar, extrem trötthet med mera.

Med *varaktig* menas att funktionsnedsättningen ska vara bestående, det vill säga inte vara av tillfällig eller övergående natur. Observera att det i personkretsutredningen är funktionsnedsättningens varaktighet som ska utredas, inte behovet av stöd eller service, som i vissa fall kan variera över tid. Varaktigheten kan behöva styrkas med hjälp av läkarintyg.

Med *betydande svårigheter* i den dagliga livsföringen menas att den enskilde inte på egen hand kan klara vardagsrutiner som till exempel hygien, toalettbesök, påklädning, mathållning, förflyttning inom- och utomhus, sysselsättning och för att utföra nödvändig träning eller behandling. Det kan också innebära att en person inte kan förstå och klara sin ekonomi. Andra svårigheter kan vara att kommunicera. Betydande svårigheter kan också anses föreligga då en person på grund av en funktionsnedsättning löper risk att bli isolerad från andra människor.

Med ett *omfattande behov av stöd* menas att personen ska ha ett återkommande behov av särskilt stöd för att klara funktioner som andra klarar på egen hand. Med återkommande avses att stödbehov föreligger dagligen, i olika situationer och miljöer. Behov av stöd ska uppfattas i vid bemärkelse och avse stöd av olika karaktär.

Personer som tillhör personkrets 3 har enligt 7 § LSS rätt till insats enligt 9 § 1-9, i form av särskilt stöd och service, om de behöver sådan hjälp i sin livsföring och om deras behov inte tillgodoses på annat sätt. Den enskilde ska genom insatserna tillförsäkras goda levnadsvillkor.

2.8 Funktionsnedsättning orsakad av missbruk

Om kraven för att omfattas av personkrets 3 är uppfyllda, omfattas personen med funktionsnedsättning av LSS oavsett om funktionsnedsättningen är en konsekvens av missbruket eller inte. Rätten till hjälp enligt socialtjänstlagen mot själva missbruket kvarstår. För denna typ av insatser ansvarar socialförvaltningen i Botkyrka kommun.

2.9 Personer över 65 år

Vid bedömning av personkrets för en person över 65 år bör det vara helt klarlagt av medicinska underlag att funktionsnedsättningen inte beror på normalt åldrande. Är funktionsnedsättningen icke åldersrelaterad har ofta besvären visat sig eller skadan uppkommit före 65-årsåldern. En medicinsk utredning kan därför vara nödvändig. Observera att särskilda regler gäller för insatsen personlig assistans enligt LSS.

3. Barnperspektivet

3.1 Barnets bästa

Vid alla åtgärder som rör barn ska i första hand det som bedöms vara barnets bästa beaktas enligt 3 kapitlet 1 § SoL och 6 a § LSS. Att i första hand beakta vad som bedöms vara barnets bästa innebär att vid en avvägning, när olika intressen vägs mot varandra, ska vad som bedöms vara barnets bästa väga tungt (prop. 2017/18:186 s. 96).

Vid bedömningen av barnets bästa ska hänsyn tas till barnets åsikter. Barnets bästa är inte alltid avgörande för vilket beslut som fattas, men det ska alltid beaktas, utredas och redovisas.

I FN:s barnkonvention artikel 3 anges att vid alla åtgärder som rör barn - oavsett om de vidtas av offentliga eller privata välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ - ska barnets bästa komma i främsta rummet. Barnet ska försäkras ett sådant skydd och omvårdnad som behövs för dess välfärd. Med barn avses varje människa under 18 år.

RIKTLINJE

Vård- och omsorgsnämnden

Dnr: VON/2025:0015

2025-06-16

Ett barn ska ges möjlighet att framföra sina åsikter i frågor som rör barnet. Hänsyn ska tas till barnets åsikter med beaktande av dess ålder och mognad. Barnet ska kontinuerligt få relevant information vid en åtgärd som rör barnet. Informationen ska vara anpassad till barnets individuella behov och situation i fråga om ålder, mognad och individuella förutsättningar. Den som lämnar informationen ska så långt det är möjligt försäkra sig om att barnet har förstått informationen.

Stödinsatserna till föräldrar måste också bedömas med utgångspunkt från barnets bästa. Hänsyn måste alltid tas till vad som är bäst för barnet både vad gäller olika former för avlösning och barnets möjlighet att få leva ett liv som andra barn.

Bedömning av barnets bästa ska göras i handläggningen av ärenden som rör barn. Barnets åsikter ska inhämtas genom samtal med barnet och/eller dess vårdnadshavare. Viktigt är också att dokumentationen utformas så att barnet eller barnets vårdnadshavare kan förstå det som sägs eller skrivs⁴.

Barn med en funktionsnedsättning har i många fall behov av insatser från flera verksamheter, till exempel hälso- och sjukvård, skola och socialtjänst. Barnets anhöriga kan också ha behov av stöd.

I ärenden där barn är berörda, oavsett om det handlar om barn med funktionsnedsättning eller barn som har föräldrar med funktionsnedsättning, är det viktigt att i första hand finna stöd och lösningar i närmiljön och i det naturliga nätverk som finns runt de flesta familjer. Ett stort mått av lyhördhet för familjens situation är viktigt. Insatser som ges från vård- och omsorgsförvaltningen är huvudsakligen kopplade till behov som uppstår på grund av funktionsnedsättningen. Socialförvaltningen har det yttersta ansvaret för barn och ungdomars livsvillkor och ansvarar för behov som kan uppstå på grund av social problematik (t. ex brister i föräldraförmågan, missbruk, kriminalitet e t c).

⁴ Se även avsnitt 5.11.1 Dokumentation av hur barnets bästa har beaktats.

3.2 Samverkan med barnet i fokus

Barn med funktionsnedsättning ska i likhet med alla barn ges förutsättningar till en god fysisk och psykisk utveckling. Många barn med funktionsnedsättning har sammansatta svårigheter och ibland krävs specialkompetens och insatser från olika områden, exempelvis socialtjänst, förskola/skola och regionen. Varje barn och deras vårdnadshavare ska informeras om en individuell plan (IP) och samordnad individuell plan (SIP) och detta ska dokumenteras.

3.3 Engagera vårdnadshavare och nätverk

Insatser som ges till barn ska utformas tillsammans med barnets vårdnadshavare. I de fall ett barns vårdnadshavare inte sammanlever ska så långt det är möjligt båda engageras. I största möjliga utsträckning ska även övrigt nätverk runt barnet aktiveras.

3.4 Samtycke

Insatser enligt LSS ska ges endast om den enskilde begär det. Om den enskilde är under 15 år eller uppenbart saknar förmåga att på egen hand ta ställning i frågan kan vårdnadshavare, god man, förmyndare eller framtidsfullmaktshavare begära insatser för honom eller henne. Barn som fyllt 15 år kan också själv ansöka om insatser. Vårdnadshavaren har dock rätt och skyldighet att bestämma i barnets angelägenheter upp till att barnet fyllt 18 år.

En begäran från en person mellan 15 och 18 år att till exempel flytta till bostad med särskild service kan därför inte bifallas mot vårdnadshavarens vilja och inte heller mot den unges vilja. Observera att samtycke till en åtgärd krävs från samtliga vårdnadshavare.

Om barnet står under vårdnad av två vårdnadshavare och endast den ena vårdnadshavaren samtycker till en åtgärd till stöd för barnet, får vård- och omsorgsnämnden besluta att åtgärden vidtas utan den andra vårdnadshavarens samtycke om det krävs med hänsyn till barnets bästa och åtgärden gäller en insats enligt 9 § 4, 5 eller 6 LSS (det vill säga biträde av kontaktperson, avlösarservice i hemmet och korttidsvistelse utanför det egna hemmet).

3.5 Anmälningsskyldighet vid oro för barn

Alla medarbetare inom socialtjänsten och verksamhet enligt LSS är skyldiga att genast anmäla om de får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa (19 kapitlet 1 § 1 SoL). Anmälan lämnas till den enhet inom socialtjänstens verksamhet som utreder barnets behov.

Anmälningsskyldigheten innebär att sekretessen mellan olika myndigheter och självständiga verksamhetsgrenar inom socialtjänsten och LSS bryts.

3.6 Föräldraansvar

Enligt 6 kapitlet 1 och 2 §§ föräldrabalken har barn rätt till omvårdnad, trygghet och en god fostran. Vårdnadshavaren ansvarar bland annat för att barnet får dessa behov tillgodosedda samt att barnet får den tillsyn som behövs med hänsyn till dess ålder, utveckling och övriga omständigheter. Vårnaden om ett barn består till dess att barnet fyller 18 år. Normen för vad som kan anses vara föräldraansvar utgörs av den omvårdnad en förälder ger barn i samma ålder utan funktionsnedsättning i en liknande situation. Det hjälpbehov och de insatser som går utöver detta utgör grunden för bedömning av stödinsatser.

I 7 kapitlet 1 § föräldrabalken framgår att föräldrars underhållsskyldighet upphör när barnet fyller 18 år. Går barnet i skolan vid denna tidpunkt, eller återupptas skolgången innan barnet fyller 19 år, är föräldrarna dock underhållsskyldiga så länge skolgången pågår till dess barnet fyller 21 år. Till skolgång räknas studier i grundskolan eller gymnasieskolan och annan jämförlik grundutbildning.

Frågan om föräldraansvar berörs särskilt i relation till personlig assistans (se avsnitt 4.2.19). När det gäller föräldraförmåga så utreds den i första hand av socialnämnden.

3.7 Föräldrar med funktionsnedsättning som behöver stöd

När en person med funktionsnedsättning som har vårdnadsansvar för barn ansöker om insatser enligt LSS är det viktigt att beakta utformningen av insatser även utifrån barnets bästa.

4. Insatser enligt LSS

I 9 § LSS återfinns de insatser för särskilt stöd och särskild service som kan lämnas med stöd av lagen. Insatserna anges i tio punkter:

1. Rådgivning och annat personligt stöd (regionen ansvarar)
2. Personlig assistans
3. Ledsagarservice
4. Kontaktperson
5. Avlösarservice i hemmet
6. Korttidsvistelse utanför det egna hemmet
7. Korttidstillsyn för skolorngdom över 12 år
8. Boende i familjehem eller i bostad med särskild service för barn eller ungdom
9. Bostad med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad
10. Daglig verksamhet.

4.1 Rådgivning och annat personligt stöd

Regionen (om inte något annat avtalats) ansvarar för denna insats som innebär en rätt till kvalificerat expertstöd av personal, som förutom sin yrkeskunskap, har särskild kunskap om hur det är att leva med stora funktionsnedsättningar. Stödet kan till exempel ges av kurator, psykolog, sjukgymnast, förskolekonsulent, logoped, arbetsterapeut eller dietist. De tre vanligaste insatserna är kuratorstöd, psykologstöd och samordning av myndighetskontakter. Råd och stöd ska vara ett komplement till, och inte en ersättning för, exempelvis habilitering, rehabilitering och socialtjänst.

4.2 Personlig assistans

En av insatserna enligt LSS är biträde av personlig assistent eller ekonomiskt stöd till skäliga kostnader för sådan assistans. Kommunen ansvarar för insatsen till den del behovet av stöd inte täcks av beviljade assistanstimmar enligt 51 kap. socialförsäkringsbalken, SFB (2 § och 9 § 2 LSS).

Biträde av personlig assistent innebär att kommunen i samråd med den enskilde anordnar assistans i kommunens egen regi eller genom uppdrag till kooperativ, företag eller annan som kommunen har avtal med. Kommunen är

skyldig att göra det när den enskilde inte vill anordna sin personliga assistans själv. Botkyrka kommun har inte något eget avtal med externa utförare av personlig assistans.

Ekonomiskt stöd till skäliga kostnader för assistans innebär att den enskilde beviljas ekonomiskt stöd (pengar) som hen använder för att köpa assistans eller själv anställa personliga assistenter.

Kommunen och staten delar på ansvaret för personlig assistans. Om de grundläggande behoven bedöms vara mindre än 20 timmar i veckan så är det en LSS-handläggare som beslutar om rätten till personlig assistans. Om de grundläggande behoven är större än 20 timmar per vecka så sker bedömningen hos Försäkringskassan enligt socialförsäkringsbalken, SFB. Kommunen anmäler då behovet till Försäkringskassan.

Den enskilde kan ansöka hos både kommunen och Försäkringskassan samtidigt. Kommunen utreder då behovet oavsett om ansökan även har lämnats till Försäkringskassan.

4.2.1 Grundläggande behov

Genom insatsen personlig assistans har personer som har stora hjälpbehov av personlig karaktär möjlighet att få ett personligt utformat stöd som ges av ett begränsat antal personer (assistenter). Av förarbetena framgår att assistansen ska vara förbehållen krävande eller i olika avseenden komplicerade situationer, i regel av mycket personlig karaktär. För rätt till personlig assistans krävs att den enskilde har behov av insatsen för sina grundläggande behov och att dessa inte tillgodoses på annat sätt. För att man ska kunna få personlig assistans ska hjälpen med de grundläggande behoven vara av integritetsnära karaktär. Med grundläggande behov avses:

1. andning,
2. personlig hygien,
3. måltider,
4. av- och påklädning,
5. att kommunicera med andra
6. stöd som den enskilde behöver på grund av en psykisk funktionsnedsättning för att förebygga att han eller hon fysiskt skadar sig själv, någon annan eller egendom, och

7. stöd som den enskilde behöver löpande under större delen av dygnet på grund av ett medicinskt tillstånd som innebär att det finns fara för den enskildes liv eller att det annars finns en överhängande och allvarlig risk för hans eller hennes fysiska hälsa.

Om den enskilde på grund av en psykisk funktionsnedsättning behöver kvalificerade aktiverings- och motiveringsinsatser för att hen själv ska klara att tillgodose ett grundläggande behov avseende personlig hygien, måltider, av- och påklädning och kommunikering ska sådana insatser beaktas som en del av hjälpen med det grundläggande behovet.

Hjälp med andning eller med måltider i form av sondmatning anses som grundläggande behov, oavsett hjälpens karaktär. Samma gäller för stöd som den enskilde behöver på grund av en psykisk funktionsnedsättning för att förebygga att hen fysiskt skadar sig själv eller någon annan och stöd som den enskilde behöver löpande under större delen av dygnet på grund av ett medicinskt tillstånd som innebär att det finns fara för den enskildes liv eller allvarlig risk för hens fysiska hälsa.

4.2.2 Andra personliga behov

Den som har rätt till personlig assistans för sina grundläggande behov har även rätt till personlig assistans för andra personliga behov, om dessa inte tillgodoses på något annat sätt (9 a § andra stycket LSS). Om behovet avser hjälp med andning eller stöd som den enskilde behöver löpande under större delen av dygnet på grund av ett medicinskt tillstånd som innebär att det finns fara för den enskildes liv eller att det annars finns en överhängande och allvarlig risk för hans eller hennes fysiska hälsa, omfattar rätten till insats alla åtgärder som är direkt nödvändiga för att hjälpen ska kunna ges. Om behovet avser hjälp med måltider i form av sondmatning, omfattar rätten till insats alla åtgärder som är direkt nödvändiga för förberedelse och efterarbete i samband med sådana måltider.

Som andra personliga behov räknas:

1. tid under den enskildes dygnsvila när en assistent behöver vara tillgänglig i väntan på att den enskilde behöver hjälp utan att det är fråga om tillsyn (väntetid),

2. tid under den enskildes dygnsvila när en assistent i stället behöver finnas till förfogande på annan plats i väntan på att den enskilde behöver hjälp (beredskap), och

3. tid när en assistent behöver vara närvarande i samband med en aktivitet utanför den enskildes hem på grund av att ett hjälpbehov kan förväntas uppstå.

Den som har behov av mer än en personlig assistent samtidigt, har rätt till två eller flera assistenter endast om möjligheterna att få bidrag enligt lagen om bostadsanpassningsbidrag eller hjälpmedel enligt hälso- och sjukvårdslagen, har utretts.

4.2.3 Egenvård och sjukvårdande insatser

Personlig assistans enligt 9 § 2 lämnas inte för sjukvårdande insatser enligt hälso- och sjukvårdslagen. Hälso- och sjukvårdsåtgärd är en åtgärd för att medicinskt förebygga, utreda eller behandla sjukdomar eller skador enligt den nya lagen om egenvård. Personlig assistans enligt LSS kan inte beviljas för sjukvårdande insatser enligt HSL och stödet förutsätter därför att hjälpen utförs i form av egenvård i likhet med vad som gäller för andning och måltider i form av sondmatning. För att stödet ska kunna beviljas måste det ha gjorts en egenvårdsbedömning enligt lagen om egenvård.

4.2.4 Lägsta tidsmässig nivå

När det gäller bedömning av de grundläggande behovens tidsomfattning och om de räcker för att den enskilde ska beviljas personlig assistans bör en samlad bedömning göras. En lägsta tidsmässig nivå finns inte. När tidsåtgången är liten måste en samlad bedömning göras av både kvantitativa och kvalitativa aspekter.

Beslut

Beslut om personlig assistans fattas enligt 9 § 2 LSS.

4.2.5 Kommunens basansvar

Kommunen har ett basansvar för personlig assistans. Det innebär att den alltid ska stå beredd att tillhandahålla personlig assistans, även i det fall då den enskilde har beviljats assistansersättning av Försäkringskassan. Det här framgår av prop. 1992/93:159 s. 73, 177 och 195. Detta innebär att kommunen har det yttersta ansvaret för att alla som omfattas av lagens personkrets och som behöver personlig assistans får sådan hjälp.

Kommunen ska ombesörja biträde av personlig assistent eller att ge ekonomiskt stöd till skäliga kostnader för sådan assistans till den del behovet av stöd inte täcks av beviljade assistanstimmar enligt 51 kapitlet socialförsäkringsbalken (SFB).

Om kommunen bedömer att den enskildes behov av assistans är större än vad Försäkringskassan har beslutat att ge assistansersättning för har kommunen därför ett ansvar att både tillhandahålla assistansen och att finansiera den.

4.2.6 Assistansersättning

Den som omfattas av personkretsen enligt LSS och behöver personlig assistans för sina grundläggande behov under i genomsnitt mer än 20 timmar per vecka kan få assistansersättning från Försäkringskassan för kostnader för sådan assistans. Frågor om assistansersättning prövas av Försäkringskassan. Kommunen svarar för kostnaden för de första 20 assistanstimmarna per vecka enligt 51 kap. 22 § SFB. Ansvaret för insatsen personlig assistans är alltså delat mellan kommunerna och staten. Kommunen ska enligt 15 § LSS anmäla till Försäkringskassan när någon som har ansökt om biträde av personlig assistans enligt 9 § 2 LSS kan antas ha rätt till assistansersättning enligt SFB.

Kommunen har hela det ekonomiska ansvaret för assistans avseende de grundläggande behoven upp till 20 timmar per vecka. Då en person begär personlig assistans och de grundläggande behoven överstiger 20 timmar i veckan, kan den enskilde ha rätt till statlig assistansersättning, som regleras i 51 kapitlet socialförsäkringsbalken. Detta behov ska anmälas till Försäkringskassan. Enligt 15 § 8 LSS ska kommunens handläggare göra en kortfattad behovsanmälan till Försäkringskassan om det kan antas att den

enskilde har rätt till assistansersättning. Den enskilde ska alltid informeras innan en sådan anmälan görs.

Om en enskild som tillhör personkretsen i LSS ansöker hos kommunen om biträde av personlig assistent eller ekonomiskt stöd till sådan insats enligt LSS är kommunen skyldig att pröva om den enskilde har rätt till insatsen och i förekommande fall bevilja insatsen i den utsträckning som krävs för att han eller hon ska vara tillförsäkrad goda levnadsvillkor. Det gäller även om den enskilde har ansökt om assistansersättning hos Försäkringskassan. Nämnden får inte vänta med sin bedömning i avvaktan på vad Försäkringskassan kommer fram till i sitt ärende, utan måste självständigt ta ställning till om den enskilde tillhör personkretsen i LSS och vilket behov av insatsen som han eller hon i så fall har. Att myndigheten gör en självständig bedömning är grundläggande för all myndighetsutövning (jfr 12 kap. 2 § regeringsformen)⁵.

Har kommunen bedömt att hjälpbehoven är större jämfört med Försäkringskassans bedömning och beviljat personlig assistans enligt LSS är utgångspunkten att kommunens skyldighet att verkställa sitt eget beslut kvarstår. Förutsättningarna för att ändra ett gynnande beslut till den enskildes nackdel under giltighetstiden regleras i 37 § FL.

Enligt 15 b § LSS har kommunen skyldighet att informera enskilda som blir av med eller får avslag på begäran om assistansersättning om förutsättningarna för insatser enligt LSS. Detta gäller dock inte om det är uppenbart obehövligt att lämna sådan information.

4.2.7 Anmälan till Försäkringskassan

Enligt 15 § LSS ska vård- och omsorgsnämnden anmäla till Försäkringskassan vid följande tillfällen:

⁵ Se JO-beslut 2019-05-23, dnr 1696-2018

- när någon som har ansökt om biträde av personlig assistent eller ekonomiskt stöd till sådan assistans enligt 9 § 2 kan antas ha rätt till assistansersättning enligt 51 kapitlet socialförsäkringsbalken⁶,
- när någon som får assistansersättning enligt 51 kapitlet socialförsäkringsbalken beviljas boende med särskild service, daglig verksamhet, korttidstillsyn eller någon annan insats som kan påverka behovet av personlig assistans,
- om det finns anledning att anta att assistansersättning enligt 51 kapitlet socialförsäkringsbalken används för annat än köp av personlig assistans eller kostnader för personliga assistenter.

4.2.8 Utformning av insatsen personlig assistans enligt LSS

Personlig assistans enligt LSS ska utformas på ett sådant sätt att den enskilde har stort inflytande över hur stödet ska ges.

Den enskilde kan välja att:

- kommunen utför den personliga assistansen
- få ekonomiskt bidrag till skälig kostnad och själv vara arbetsgivare
- få ekonomiskt bidrag till skälig kostnad och anlita en annan fristående anordnare, till exempel ett kooperativ eller en enskild utförare

I begäran, utredning och beslut preciseras vilken form den enskilde ansökt om vilket också kan ha betydelse, till exempel vid begäran om retroaktiv hjälp.

Kommunen har alltid ansvar att utföra insatsen personlig assistans för de personer som begär det. Insatsen ska då vara beviljad som biträde av personlig assistent.

4.2.9 Förhöjt timbelopp

⁶ Se även avsnitt 4.2.6 Assistansersättning

Om det finns särskilda skäl kan den ersättningsberättigade som har assistansersättning enligt SFB ansöka hos Försäkringskassan om ett högre timbelopp. Detta gäller oavsett vem som tillhandahåller assistansen. Exempel på skäl kan vara att det finns behov av assistent med särskild utbildning eller höga kostnader som en följd av ett stort assistansbehov på obekvämt arbetstid.

4.2.10 Retroaktiv ersättning

När Försäkringskassan har beslutat om assistansersättning kan kommunen få retroaktiv ersättning för att den gett biträde av personlig assistent i avvaktan på Försäkringskassans beslut. Ersättningen ska motsvara kommunens avgift och får högst vara det belopp som assistansersättningen har beviljats med. När Försäkringskassan betalar ersättning till kommunen för retroaktiv tid gäller inte bestämmelsen i 51 kap. 7 § SFB om att den enskilde månadsvis under handläggningstiden ska redovisa till Försäkringskassan att assistansen utförs i enlighet med SFB. Kommunen kan använda Försäkringskassans blankett för att ansöka om utbetalning för retroaktiv tid, Begäran från kommunen Ersättning för biträde av personlig assistent genom kommunen (3032).

Om den enskilde har övergått till att anlita kommunen som anordnare och köper personlig assistans av kommunen gäller bestämmelsen i 51 kap. 7 § SFB om att den enskilde månadsvis under handläggningstiden ska redovisa till Försäkringskassan att assistansen utförs i enlighet med SFB och uppgiftsskyldigheten som regleras i 51 kap. 24 § SFB. Utbetalning till kommunen kan då inte ske enligt 51 kap. 17 § SFB eftersom det inte längre är fråga om biträde av personlig assistent utan köp av personlig assistans av kommunen. Assistansersättningen kan i en sådan situation betalas ut till den försäkrade eller till kommunen på den försäkrades begäran givet att alla förutsättningar i övrigt är uppfyllda.

4.2.11 Tillfälligt utökade behov av personlig assistans

Tillfälligt utökade behov av personlig assistans innebär behov som tillfälligt uppstår (till exempel under en semesterresa, p g a sjukdom, daglig verksamhet stängd) och kan ansökas hos kommunen. Finns behov av tillfällig utökning av assistansen måste den enskilde lämna in en begäran som handläggaren sedan utreder.

Om en person ofta ansöker om tillfälligt utökat behov kan det tyda på att Försäkringskassan i sin bedömning av assistansersättning inte tagit hänsyn till alla förutsägbara och kontinuerliga behov. När det rör sig om en varaktig förändring ska den statliga ersättningen omprövas. Vård- och omsorgsförvaltningens myndighet har i dessa fall skyldighet att anmäla det ökade behovet till Försäkringskassan.

4.2.12 Sjukfrånvaro för assistenten

Om en fristående organisation eller den enskilde själv anställt assistenten har assistansanordnaren en skyldighet att också tillhandahålla assistansen om den ordinarie assistenten blir sjuk.

Kommunen kan endast tillhandahålla utförandet av assistansen vid sjukfrånvaro om det föreligger särskilda skäl till det enligt 24 § LSS. Särskilda skäl kan exempelvis vara att assistansen tillhandahålls av ett mycket litet bolag med begränsade resurser.

Assistansanordnare som tillsatt vikarie under ordinarie assistens sjukfrånvaro har möjlighet att ansöka om ersättning för detta. Begäran om ersättning vid ordinarie assistents sjukdom (s k merkostnad) måste begäras av den enskilde eller av den som den enskilde gett fullmakt till för detta ändamål enligt 9 § 2 LSS.

4.2.13 Assistansanordnarens skyldighet att tillhandahålla assistans

Assistansanordnaren är skyldig att tillhandahålla all den assistans, för vilken den enskilde har beviljats ekonomiskt stöd enligt 9 § 2, eller assistansersättning enligt 51 kapitlet socialförsäkringsbalken. Detta gäller dock inte om tillståndshavaren har särskilda skäl för att inte tillhandahålla all assistans enligt 24 § LSS. Det gäller framför allt vid sjukfall och andra oförutsedda händelser.

4.2.14 Personlig assistans under vistelse på sjukhus

Under sjukhusvistelse har regionen ansvaret för omvårdnad och medicinska insatser. När assistansberättigade vårdas på sjukhus är huvudregeln att det inte utgår någon assistansersättning. Ersättning vid kortare sjukhusvistelse kan dock beviljas om det finns särskilda skäl (106 kap. 25 § SFB). Enligt det allmänna rådet till 106 kap. 25 § SFB bör som kortare tid räknas en tid

om högst fyra veckor⁷. När det handlar om barn ska det bedömas om hjälpbehovet under en sjukhusvistelse faller under normalt föräldraansvar.

Den som har assistansersättning enligt 51 kapitlet SFB kan, om särskilda skäl föreligger, ges möjlighet att hela tiden eller under en del av beviljad tid ha med sig sin personliga assistent under sjukhusvistelse. Motsvarande resonemang kan tillämpas även för personer med beslut enligt LSS. Särskilda skäl kan vara om:

- karaktären av funktionsnedsättningen gör det särskilt angeläget att den personliga assistenten finns till hands
- hälsotillståndet kräver att ett starkt begränsat antal personer, med ingående kunskap om personen med funktionsnedsättningen, finns till hands
- personens begränsade möjligheter att kommunicera kräver att en eller ett starkt begränsat antal personer med ingående kunskaper om personen finns till hands. Detta gäller när personen behöver stöd med att kommunicera som grundläggande behov.

I grundutredningen om assistansersättning enligt SFB framgår om särskilda skäl till assistans under sjukhusvistelse föreligger. Om ett sådant ställningstagande har gjorts kan det med fördel dokumenteras i akten. Detta för att förhindra att problem uppstår i samband med akuta inläggningar på sjukhus.

4.2.15 Föräldrar med funktionsnedsättning som behöver stöd

Att svara för omvårdnaden av den enskildes barn är i regel inte en arbetsuppgift för den personliga assistenten. Stödet är främst riktat till individen (föräldern) och anpassat utifrån hens behov och omvårdnad av hens barn är inte tänkt som en uppgift för föräldrarnas personliga assistent.

Assistans kan dock ges för att hjälpa en förälder med funktionsnedsättning med den praktiska omvårdnad som finns under barnets första tid när barnet är känslomässigt och praktiskt totalt beroende av någon vuxen, oftast en

⁷ Riksförsäkringsverkets allmänna råd (RAR 2002:6) om assistansersättning

förälder. Det kan gälla till exempel vid amning och blöjbyten⁸. Barnets behov kan självfallet motivera andra eller ytterligare stödinsatser. Ansvar för detta ligger hos kommunen⁹.

4.2.16 Hushållsgemenskap

Alla vuxna hushållsmedlemmar har ett gemensamt ansvar för hushållet. Den personliga assistenten ska inte ta över ansvaret från make, maka, sambo eller partner för det gemensamma hushållet. Detta gäller även när det finns vuxna hemmavarande barn.

4.2.17 66-årsgränsen

Rätten till personlig assistans enligt LSS finns kvar när den enskilde fyller 66 år om insatsen har beviljats innan personen i fråga har fyllt 66 år, eller ansökan om sådan insats inkommer senast dagen före 66-årsdagen och därefter blir beviljad. Insatser får inte utökas efter att den insatsberättigade har fyllt 66 år¹⁰. Ansökan om utökat stöd görs då enligt SoL.

Fr o m 2026-01-01 ändras 66-årsgränsen. Rätten till personlig assistans kommer att finnas för tid efter det att den insatsberättigade har uppnått riktåldern för pension om insatsen har beviljats innan personen i fråga har uppnått riktåldern för pension eller ansökan om sådan insats inkommer senast dagen före den dag när riktåldern för pension uppnås. Insatser får dock inte utökas efter det att den insatsberättigade har uppnått riktåldern för pension¹¹.

4.2.18 Omvårdnadsbidrag/merkostnadsersättning vid funktionsnedsättning hos barn eller vuxna

Statlig ersättning kan utgå i form av omvårdnadsbidrag/merkostnadsersättning vid funktionsnedsättning hos barn eller vuxna enligt 50 kapitlet socialförsäkringsbalken. Den som har ett barn

⁸ Prop. 1992/93:159 s. 64 och 66

⁹ Prop. 1992/93:159 s. 66 och 176

¹⁰ Lag 2022:881

¹¹ Lag 2022:881

med funktionsnedsättning och som behöver extra tillsyn eller vård kan ha rätt till omvårdnadsbidrag för sitt merarbete. Barn och vuxna kan även ha rätt till merkostnadsersättning för merkostnader som är kopplade till funktionsnedsättningen. Omvårdnadsbidrag och merkostnadsersättning administreras av Försäkringskassan. Omvårdnadsbidraget påverkar inte omfattningen eller bedömningen av personlig assistans.

Vid begäran om personlig assistans ska handläggaren informera om att ett bidrag ofta reduceras som en följd av insatsen personlig assistans. Det är vårdnadshavarens ansvar att informera om de förändrade förhållandena till Försäkringskassan. Om Försäkringskassan begär uppgifter från kommunen är handläggaren skyldig att svara.

4.2.19 Personlig assistans till barn

Bedömning av barns rätt till personlig assistans sker enligt samma kriterier som för vuxna med funktionsnedsättning, det vill säga barnet ska ha behov av hjälp för sina grundläggande behov och för andra personliga behov. Vid bedömningen av barns rätt till personlig assistans gäller samma principer som för vuxna, med undantag för bedömningen av föräldraansvar.

Bedömningen av behoven sker med hänsyn till barnets ålder, utveckling och även i jämförelsen med vad som är behoven hos barn utan funktionsnedsättning. Eftersom personlig assistans som ges till barn påverkar hela familjens situation är det också viktigt att assistansen anpassas till varje familjs individuella behov och att barnets vårdnadshavare ges ett avgörande inflytande över hur stödet till barnet utformas.

Vid bedömningen av barns rätt till personlig assistans och omfattningen av insatsen tas hänsyn till det som normalt anses falla inom ramen för föräldraansvaret. Detta görs genom schablonavdrag (föräldraavdrag) från barnets behov av hjälp med grundläggande behov och andra personliga behov. Föräldraavdrag fastställs med hänsyn till barnets ålder och görs dels från grundläggande behov, dels från andra personliga behov.

Avdrag ska dock inte göras till den del hjälpbehovet avser

1. andning eller stöd som den enskilde behöver löpande under större delen av dygnet på grund av ett medicinskt tillstånd som innebär att det finns fara för den enskildes liv eller att det annars finns en överhängande och allvarlig risk för hans eller hennes fysiska hälsa,

2. åtgärder som är direkt nödvändiga för att ovanstående hjälp (punkt 1) ska kunna ges,
3. måltider i form av sondmatning,
4. åtgärder som är direkt nödvändiga för förberedelse och efterarbete i samband med sådana måltider,
5. grundläggande behov från och med den månad då barnet fyller 12 år,
6. andra personliga behov före den månad då barnet fyller ett år, eller
7. andra personliga behov från och med den månad då barnet fyller 18 år.

Om omvårdnadsbidrag lämnas får det inte påverka bedömningen av behovet av personlig assistans.

4.3 Ledsagarservice

Ledsagarservice ges i syfte att underlätta för den enskilde att ha kontakter med andra och bryta den isolering som ofta blir följden av en omfattande funktionsnedsättning. Insatsen är knuten till aktiviteter utanför hemmet och ska ge möjlighet för den enskilde att delta i samhällslivet. Insatsen avser främst enklare aktiviteter. Avsikten är att den enskilde ska få hjälp med att komma ut bland andra människor, exempelvis ledsagning för besök hos vänner eller vid deltagande i kulturlivet eller för att bara promenera¹². Ledsagarservicen är individuellt utformad och behovet varierar utifrån den enskildes intressen och aktiviteter. Insatsen bör ha karaktären av personlig service och anpassas efter individuella behov.

Insatsen ledsagarservice innebär en tämligen begränsad insats, avsedd att ge den enskilde som inte uppfyller förutsättningarna för personlig assistans ökade möjligheter att genomföra enklare aktiviteter och bryta social isolering. Omfattande insatser i assistansliknande former kan alltså inte anses ligga inom ramen för vad en kommun kan förpliktas att svara för som ledsagarservice enligt 9 § 3 LSS¹³. Utrikes semesterresa omfattas till exempel inte av begreppet enklare aktivitet¹⁴. Hjälp med läxor ligger inte

¹² Prop.1992/93:159 s.178

¹³ HDF 2011 ref. 8, HFD 2011 ref. 60

¹⁴ HFD 2011 ref. 60

inom ramen för ledsagarservice enligt LSS¹⁵. För fördjupning kring vad som ingår i ledsagarservice se resonemang i domar och analyser¹⁶.

Insatsen kan ges alla dagar i veckan. Om den enskilde har personlig assistans ska behovet av ledsagning tillgodoses inom ramen för assistansen.

Avser ledsagarservicen barn och ungdomar ska en jämförelse med barn i samma ålder vägas in i bedömningen. Hänsyn ska tas till föräldraansvaret och till den unges behov av att göra aktiviteter utan sina föräldrar.

4.3.1 Ledsagarservice i bostad med särskilt stöd

Huvudregeln är att behov av stöd för fritidsaktivitet eller kulturell aktivitet ges inom ramen för boendeinsatsen.

Enligt praxis¹⁷ är det möjligt att kombinera insatserna särskilt boende och ledsagarservice i vissa fall som exempelvis när det inte är möjligt för boendet att tillgodose behovet av fritidsaktiviteter utanför boendet eller när behovet inte kan tillgodoses på annat sätt.

Ledsagarservicens omfattning ska bedömas utifrån behov, med hänsyn taget till den del behovet tillgodoses med andra insatser, och till vad som i det enskilda fallet kan bedömas som goda levnadsvillkor. Vid bedömning för barn och unga ska hänsyn tas till vad som är att betrakta som barnets bästa.

Beslut

Insatsen beviljas enligt 9 § 3 LSS. I bedömningen bör anges för vilka aktiviteter som ledsagarservice avses.

¹⁵ KamR i Göteborg 2012-04-13, mål nr 9319-11

¹⁶ HFD 2011 ref. 8; HFD 2011 ref 60; HFD 2011 ref. 62; KamR i Jönköping 2013-07-16 mål nr 1633-13; JP Infonet "Om praxis kring ledsagarservice för resor-analys", "Kan ledsagarservice beviljas till utlandet om syftet inte är semestervistelse?-analys".

¹⁷ RÅ 1995 ref. 47, se även KamR i Stockholm 2008-04-24, mål nr 5503-07, KamR Göteborg 2008-12-03, mål nr 6482-07, KamR i Stockholm 2012-08-20, mål nr 5632-11

4.4 Kontaktperson

Insatsen kontaktperson kan ges till ungdomar och vuxna som bedöms vara socialt isolerade och därför har ett behov av ett medmänskligt stöd. Insatsen kontaktperson ska tillgodose behovet av att bryta social isolering samt underlätta till ett mer självständigt liv i samhället.

Kontaktpersonen kan hjälpa till vid deltagande i fritidsaktiviteter och ska kunna ge råd till den enskilde i vardagssituationer som inte är av komplicerad natur. Insatsen ska ses som ett icke professionellt stöd.

Behov av insatsen kontaktperson ska bedömas utifrån den enskildes behov, med hänsyn taget till den del behovet tillgodoses med andra insatser, och till vad som i det enskilda fallet kan bedömas som goda levnadsvillkor

Beslut

Insatsen beviljas enligt 9 § 4 LSS.

4.5 Avlösarservice i hemmet

Avlösarservice innebär att en person tillfälligt övertar omvårdnaden om den enskilde från anhöriga eller andra närstående. Insatsen avser avlösning i det egna hemmet och ska kunna ges som en regelbunden insats och vid oförutsedda situationer. Insatsen kan ges dagar, kvällar, nätter och helger.

Insatsen utförs i eller i nära anslutning till hemmet. Avlösningens omfattning ska dels bedömas utifrån behov, dels utifrån övriga insatser och med hänsyn till vad som i det enskilda fallet kan betraktas som goda levnadsvillkor. Vid bedömning för barn och unga ska hänsyn tas till vad som är att betrakta som barnets bästa.

Avlösarservicen ger möjlighet för anhöriga att delta i egna aktiviteter utanför hemmet eller avkoppling. Föräldrar till barn med funktionsnedsättning kan också behöva tid för att ägna sig åt familjens övriga barn.

Beslut

Beslut om avlösarservice fattas enligt 9 § 5 LSS.

4.6 Korttidsvistelse utanför det egna hemmet

Korttidsvistelse innebär att den enskilde under kortare eller längre tid vistas i ett korttidshem, hos en korttidsfamilj, deltar i en kurs eller i lägerverksamhet. Insatsen kan ges till både barn och vuxna. Lagtexten innehåller inte några begränsningar för när rätt till insatsen kan föreligga. Syftet är att anhöriga ska få avlastning eller att personen med funktionsnedsättning ska få rekreation och miljöombyte. Det kan också vara ett sätt att bidra till en frigörelseprocess mellan barn och vårdnadshavare eller som en förberedelse för den som ska flytta hemifrån (personlig utveckling).

Avgörande för om en rätt till insatsen föreligger är om det finns ett behov av insatsen och det behovet inte tillgodoses på annat sätt. Denna prövning ska grundas på en bedömning i det enskilda fallet och med beaktande av de individuella förhållanden som råder. Vid prövningen av om det beträffande en vuxen person finns ett kvarstående behov av insatsen korttidsvistelse utanför hemmet måste alltså vägas in vilka andra insatser som beviljats¹⁸.

Korttidsvistelse ska kunna erbjudas som en regelbundet återkommande insats och/eller som en lösning vid akuta situationer. Insatsen kan utföras alla dagar i veckan, dygnet runt. Oavsett hur korttidsvistelsen arrangeras bör, undantaget vid lägervistelse, den enskilde kunna fortsätta med sina dagliga aktiviteter, till exempel daglig verksamhet eller skola.

Det barn eller den ungdom som är beviljad korttidsvistelse under skollov bör inte under samma period vistas i skolbarnomsorgen eller ha korttidstillsyn.

Om den enskilde har behov av medicinska omvårdnadsinsatser i samband med korttidsvistelsen måste kommunen samverka med sjukvårdshuvudmannen för att säkerställa den medicinska omvårdnaden.

¹⁸ HFD 2018 ref 20

Korttidsvistelsens omfattning bedöms utifrån den enskildes behov, med hänsyn taget till den del behovet tillgodoses med andra insatser, och till vad som i det enskilda fallet kan bedömas som goda levnadsvillkor.

Beslut

Beslut om korttidsvistelse fattas enligt 9 § 6 LSS

4.6.1 Avgränsning rehabiliteringsresor

Regionen kan anordna rehabiliteringsresor eller habiliteringsverksamhet på annan ort under en period. Detta är inte en insats som ingår i kommunens skyldigheter enligt SoL eller LSS.

4.7 Korttidstillsyn för skolungdom över 12 år

Rätten till skolbarnsomsorg för alla barn som går i skolan gäller vårterminen ut, till och med juni månad, samma år som barnet fyller 13 år oavsett årskurs. Ungdomar med funktionsnedsättning kan behöva en trygg situation och en meningsfull sysselsättning före och/eller efter skoldagen samt under skollov och ferier även efter att skolbarnsomsorgen upphört. I andra fall kan det vara lämpligt att anordna särskilda grupper för att tillgodose önskemål som kan finnas bland ungdomar om att få träffa andra i en likartad situation.

Behovet av tillsyn och verksamhet kan vara varierande. Det innebär att tillsynen måste kunna utformas flexibelt och med utrymme för individuella lösningar. Korttidstillsyn kan ges före och efter skolans slut, under skollov och studiedagar till och med sista terminen i (motsvarande) gymnasium. I insatsen korttidstillsyn ingår omvårdnad, till exempel hjälp att sköta hygien, att äta, att klä på sig, att gå och förflytta sig.

För barn och ungdomar i bostad med särskild service ingår fritidsverksamheten i boendet och behovet ska ingå inom ramen för boendeinsatsen.

Beslut

Beslut om korttidstillsyn för skolungdom över 12 år fattas enligt 9 § 7 LSS.

4.8 Boende i familjehem eller i bostad med särskild service för barn eller ungdomar

Boende i familjehem eller bostad med särskild service är en insats som kan komma i fråga först om barnet, trots stödinsatser i hemmet, inte kan bo kvar. Det kan då till exempel handla om barn och ungdomar med omfattande funktionsnedsättningar, det vill säga att omvårdnadsbehovet är av sådan omfattning och art att det kräver särskild omvårdnad, eller för barn och ungdomar som har behov av skolgång på annan ort.

Insatsen ska ses som ett komplement till boendet i föräldrahemmet och ska vara utformad så att det ger barnet/ungdomen goda möjligheter till en god kontakt med sina föräldrar, syskon och andra närstående.

Utifrån barnets bästa och rätten att leva som andra bör boende i familjehem alltid övervägas före boende i bostad med särskild service. Med familjehem avses i LSS detsamma som i 9 kapitlet 2 § SoL.

4.8.1 Boende i samband med skolgång

Bostad med särskild service enligt 9 § 8 kan beviljas till barn och ungdomar som på grund av sin funktionsnedsättning har behov av undervisning som inte finns tillgänglig i hemkommunen. För gymnasiestudier på annan ort gäller att ungdomen har blivit antagen till sökt utbildning samt att ungdomen, på grund av sin funktionsnedsättning, har ett sådant omvårdnadsbehov att hen under sin utbildning utanför hemkommunen endast kan klara detta om hen erhåller denna typ av insats. Behov av bostad med särskild service för barn och ungdomar på grund av skolgång på annan ort gäller dock endast tills skolrätten upphör.

Beslut

Beslut om insatsen boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn eller ungdomar som behöver bo utanför familjehemmet fattas enligt 9 § 8 LSS.

4.9 Bostad med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad

Vid en begäran om bostad med särskild service för vuxna enligt 9 § 9 LSS görs en bedömning utifrån den enskildes omvårdnads- och tillsynsbehov samt behovet av närhet till en fast personalgrupp som kan ge "dygnet-runt-stöd". Behovet av stöd och service ska vara så pass omfattande att det inte kan tillgodoses genom stöd i ordinärt boende. Bostad med särskild service kan beviljas i form av gruppboende eller serviceboende. I båda formerna ingår omvårdnad, fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter som en del av insatsen. Det är en långsiktig insats som ska ge den enskilde ett boende där stödinsatsen anpassas efter denne och som leder till god livskvalitet.

Gruppboende är till för personer som har ett stort behov av omvårdnad och behöver tät kontakt med personal. I ett gruppboende finns ett litet antal lägenheter i anslutning till gemensamma utrymmen.

Serviceboende består av flera närliggande lägenheter, där de boende har tillgång till gemensam service och personal dygnet runt. Lägenheterna ligger oftast i samma hus, eller hus i samma område, och det finns en gemensam kontaktlägenhet.

Med annan särskilt anpassad bostad för vuxna avses en bostad med viss grundanpassning till funktionsnedsättningen men utan fast bemanning. Anpassningar som avses här är av större karaktär, det vill säga det ska inte vara för lätta anpassningar (sådan som finns i vissa fall på en ordinarie bostadsmarknad) eller sådan anpassning som blir aktuell i relation till bostadsanpassningsbidrag. För fördjupning se domar och analyser¹⁹.

Behovet av stöd kan ges inom ramen för insatser enligt SoL, LSS och/eller 51 kapitlet socialförsäkringsbalken.

Beslut

¹⁹ Se KamR i Göteborg 2019-04-30 mål nr 1628-19; JPInfonet: "Ovisst vad som är viss grundanpassning av bostad enligt LSS-analys"

Beslut om bostad med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna fattas enligt 9 § 9 LSS.

4.10 Daglig verksamhet

Den som omfattas av personkrets 1 och 2, som är i yrkesverksam ålder men som saknar förvärvsarbete och inte utbildar sig kan ha rätt till daglig verksamhet. Riktåldern, d v s den rekommenderade pensionsåldern, är 67 år. Om den enskilde vill och behov finns kan hen fortsätta på daglig verksamhet även efter att hen fyllt 67 år. I insatsen daglig verksamhet ingår omvårdnad och hälso- och sjukvård.

Den dagliga verksamheten bör enligt lagens förarbeten rymma såväl aktiviteter med habiliterande inriktning som mer produktionsinriktade uppgifter. Syftet bör vara att bidra till personlig utveckling, att främja delaktighet i samhället samt att utveckla den enskildes möjlighet till arbete. Stor hänsyn ska tas till den enskildes önskemål om sysselsättningens inriktning.

Beslut

Beslut om daglig verksamhet fattas enligt 9 § 10 LSS.

5. Handläggning, verkställighet och dokumentation

5.1 Information

Alla myndigheter har en informationsskyldighet och informationen ska lämnas på ett sådant sätt att den enskilde och dennes anhöriga kan förstå och ta den till sig. I kontakten med en person som inte kan det svenska språket eller har en syn-, hörsel eller talnedsättning ska handläggaren vid behov anlita tolk. Handläggaren ska försäkra sig om att den enskildes uppgifter och synpunkter kommer fram och att den enskilde kan tillgodogöra sig den information som ges.

5.1.1 Finskt förvaltningsområde

Botkyrka kommun tar särskild hänsyn till personer med finsk härkomst eftersom kommunen är ett finskt förvaltningsområde. Det innebär att finstalande personer har rätt att använda finska både muntligt och skriftligt vid till exempel kontakt med myndigheter. Saknar den enskilde ett juridiskt biträde kan hen kräva att få en skriftlig översättning av beslut och beslutsmotivering på finska i sitt ärende.

5.2 Samverkan

Handläggaren har ett ansvar för att, om behov finns och efter samtycke från den enskilde, samverka med andra huvudmän och myndigheter under utredningens gång. Om den enskilde behöver insatser från andra huvudmän ska handläggaren vara behjälplig med information om vart personen kan vända sig.

När den enskilde är aktuell inom flera verksamheter inom Botkyrka kommun ska de olika enheterna samverka om den enskilde samtycker till det. Den enskilde ska vara i fokus för samverkan. Syftet med samverkan är att insatserna ska ges utifrån en helhetssyn av den enskildes behov. Resurser och specialkompetens från de olika verksamheterna ska komplettera varandra och tas tillvara, till nytta för den enskilde.

5.2.1 Individuell plan (IP)

I samband med att den enskilde beviljas en insats enligt LSS ska personen i fråga informeras om att hen kan begära att en individuell plan enligt 10 § LSS upprättas. En individuell plan kan beskrivas som den enskildes egen ”karta” med syftet att ge överblick över planerade och beslutade insatser. Den kan även användas för att ge överblick över en begränsad del av aktuella insatser.

Det är den enskilde som begär att en individuell plan ska göras och som även avgör planens omfattning. Kommunen har enligt 14 § LSS ansvar för att samordna alla insatser till den enskilde, på ett för den enskilde så fördelaktigt sätt som möjligt. Om den enskilde har stöd från andra myndigheter och vårdgivare kan hen ge sitt samtycke för att denna information finns med i den individuella planen. Den individuella planen ska fortlöpande, minst en gång per år, följas upp och utvärderas. Den

individuella planen ska garantera den enskilde inflytande och full delaktighet i planeringen av insatserna. Den ska också underlätta samordningen av den enskildes insatser från olika verksamheter/vårdgivare. Bedömning görs om det finns behov av att upprätta både individuell plan (IP) och en samordnad plan (SIP) eller om det räcker med en av dessa planer som ger överblick över planerade och beslutade insatser.

5.2.2 Samordnad individuell plan

Samordnad individuell plan (SIP) ska upprättas när den enskilde har behov av insatser från både kommun och region, förutsatt att planen behövs för att den enskilde ska få sina behov tillgodosedda och att den enskilde själv samtycker till planen. Behov av samordning av den enskildes pågående och/eller planerade insatser kan exempelvis vara när det finns en upplevelse att det är otydligt vad olika verksamheter från kommunen och regionen gör eller planerar att göra. Det räcker att en av huvudmännen, det vill säga kommunen eller regionen, gör bedömningen att en SIP behöver upprättas för att skyldigheten ska gälla för båda²⁰.

5.3 Egenvård eller hälso- och sjukvårdsinsatser

Enligt lagen om egenvård är egenvård en hälso- och sjukvårdsåtgärd som behandlande hälso- och sjukvårdspersonal har bedömt att en patient kan utföra själv eller med hjälp av någon annan. Med hälso- och sjukvårdsåtgärd avses en åtgärd för att medicinskt förebygga, utreda eller behandla sjukdomar eller skador.

Med hälso- och sjukvårdspersonal avses den som har legitimation för ett yrke inom hälso- och sjukvården eller som enligt särskilt förordnande har fått motsvarande behörighet. En bestämmelse i den nya lagen ska även upplysa om att hälso- och sjukvårdslagen (HSL) inte gäller när egenvård utförs.

Bedömningen av vad som utgör egenvård ska följas upp regelbundet.

²⁰ Se vård- och omsorgsförvaltningens riktlinje Samordnad individuell plan (SIP)

Uppföljningsansvaret kan bara innehas av hälso- och sjukvårdspersonal. Den enskilde, närstående och personal kan bidra med viktiga observationer.

När gränsen för vad som är hälso- och sjukvård och egenvård är oklar måste den enskildes behandlande legitimerade yrkesutövare, till exempel läkare, distriktsköterska eller sjukgymnast inom hälso- och sjukvården, göra en bedömning av vilka åtgärder som kan anförtros åt den enskilde eller dennes närstående efter enklare instruktion. De åtgärder som kräver behörig personal, viss sjukvårdsutbildning eller mer omfattande instruktion eller handledd träning betraktas som sjukvård. Ansvaret ligger då kvar hos hälso- och sjukvården. Är en åtgärd bedömd som egenvård är det inte hälso- och sjukvård utan kan vara en del av socialtjänsten och LSS. Om en person behöver hjälp med egenvård av personal inom socialtjänsten, till exempel på ett HVB eller i verksamhet enligt LSS, är kommunen och regionen skyldiga att upprätta en samordnad individuell plan (SIP) enligt 10 kapitlet 8 § och 16 kapitlet 4 § HSL om den enskilde samtycker till det.

5.4 Handläggning av ärenden

Insatser enligt LSS ges till den enskilde endast om personen begär det. Några formella krav på hur en begäran ska ske finns inte, det vill säga den kan vara muntlig eller skriftlig. En utredning av en begäran genomförs av handläggaren och därefter fattas ett beslut.

Utredningar enligt LSS omfattas av bestämmelserna i förvaltningslagen (1 § förvaltningslagen 2017:900, förkortad FL). Där framgår bland annat att alla ärenden som rör enskilda ska handläggas så enkelt, snabbt och kostnadseffektivt som möjligt utan att rättssäkerheten eftersätts. I socialtjänstlagen finns därutöver bestämmelser som är mer specifika för socialtjänstens handläggning, bland annat om när en utredning ska inledas, hur den ska bedrivas och hur dokumentation ska ske.

En utrednings omfattning kan variera beroende på den enskildes behov och vilken typ av insats som efterfrågas. Utredningen ska vara tillräckligt omfattande för att kunna ge ett tillfredsställande underlag för beslut, men får inte innehålla andra uppgifter än vad som är nödvändigt för utredningens syfte. En noggrann och relevant, individuell bedömning ska göras. Detta förutsätter bland annat god kännedom om olika funktionsnedsättningar, deras upphov, variationer och betydelse för möjligheterna att leva ett liv så

likt andras som möjligt och i gemenskap med andra. Kunskap om vilka konsekvenser olika funktionsnedsättningar kan medföra, och hur de kan reduceras genom till exempel hjälpmedel och bostadsanpassning, har också stor betydelse.

Utredning och bedömning ska genomföras i samråd med den enskilde och beslutet ska bygga på en helhetssyn där hänsyn tas till sociala, medicinska, psykologiska och pedagogiska behov men även till lagstiftningens intentioner och insatsernas utformning enligt LSS. Den enskildes önskemål och förslag ska prövas. Föräldrar till minderåriga barn, förvaltare, god man med flera ska, om den enskilde så önskar, beredas möjlighet att ge sina synpunkter.

5.5 Kommunisering

Innan beslut fattas i ett ärende ska den enskilde då ges möjlighet att yttra sig över innehållet som ligger till grund för bedömningen och beslutet. Orsaken till detta är att säkerställa att handläggaren har uppfattat situationen och behovet rätt och att utredningsmaterialet innehåller korrekta och fullständiga uppgifter.

Huvudregeln på Myndighet är att kommunikering sker skriftligt, men mindre omfattande utredningar, eller ärenden där ett särskilt skyndsamt beslut är nödvändigt kan kommuniceras muntligt. I enstaka fall kan kommunikering vara obehövt till exempel när inga ändringar, i sak, har skett. I de fallen det finns ombud (god man/förvaltare, jurister vid assistansföretag) ska kommunikering ske även med dem. Att kommunikering har skett, när och på vilket sätt, ska alltid dokumenteras i myndighetsjournalen.

5.6 Beslutsmotivering

De skäl som ligger till grund för ett myndighetsbeslut kallas för beslutsmotivering. Motiveringsskyldigheten gäller alla beslut under handläggningen som har faktiska verkningar för den enskilde. Motiveringsskyldigheten innebär att skäl som har lagts till grund för beslutet måste anges. Skälen måste presenteras på ett sådant sätt att de blir begripliga för den enskilde och språket måste vara enkelt, korrekt och anpassat för mottagaren.

5.7 Försenad handläggning

Alla ärenden ska alltid handläggas skyndsamt. Det finns inte någon särskild bestämmelse som reglerar handläggningstiden i ett LSS-ärende, dvs. inom vilken tid nämnden ska fatta ett beslut med anledning av en ansökan om insats.

JO tar upp begreppen *lång handläggningstid* och *långsam handläggning*²¹. Med lång handläggningstid avses att handläggningen av ett ärende har pågått under lång tid. Begreppet långsam handläggning innebär att handläggningen av något skäl inte har fortskridit i den takt som önskas. Vidare uttalar sig JO att det inte går att ange en bestämd tid inom vilken en utredning av en ansökan ska vara klar eftersom det finns en rad faktorer som inverkar på handläggningstiden.

Om handläggningen av ett ärende väsentligen försenas ska myndigheten informera den enskilde om det och skälen till förseningen enligt 11 § förvaltningslagen (FL). Vidare kan den enskilde begära att myndigheten avgör ärendet enligt 12 § FL när det har gått sex månader sedan ansökan/begäran inkom. Vid en sådan begäran ska myndigheten fatta ett slutligt beslut i ärendet eller avslå begäran genom särskilt beslut inom fyra veckor från den dag då begäran inkom. Beslutet att avslå en begäran om avgörande är överklagbart.

5.8 Särskilt om tidsbegränsning och ändring av beslut

Tidsbegränsning av beslut får ske när särskilda skäl föreligger. Särskilda skäl anses föreligga när:

- behovet av insatsen kan variera över tid
- behovet är svårbedömt och tillräcklig utredning saknas vid tidpunkten för beslutet.

När insats för viss tid har beviljats upphör insatsen att gälla när tiden har löpt ut. Om det då fortfarande skulle föreligga behov av insatser ska en ny begäran göras och ett nytt beslut fattas. Handläggaren ska följa upp när ett

²¹ JO dnr 7477-2017

tidsbegränsat beslut upphör att gälla och ge den enskilde information om att ny begäran krävs, om personen i fråga vill ha rätt till samma insats fortsättningsvis. I samband med att en sådan begäran prövas ska också uppföljning av den pågående insatsen ske.

5.9 Överklagan

Ett överklagande av ett beslut ska vara skriftligt och måste ha inkommit till nämnden inom tre veckor från det att den enskilde tog del av beslutet. I överklagandet ska den som överklagar ange personnummer, postadress, telefonnummer, e-postadress och förhållanden i övrigt som är av betydelse för delgivning. Om den enskildes talan förs av en ställföreträdare, ska motsvarande uppgifter lämnas även om ställföreträdaren. Har den enskilde ett ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges.

I överklagan ska det anges vilket beslut som överklagas och på vilket sätt den enskilde vill att beslutet ska ändras. Myndigheten prövar om överklagandet har kommit in i rätt tid. Om överklagan kommer in för sent ska den avvisas genom beslut. Ett överklagande ska dock inte avvisas om:

1. förseningen beror på att myndigheten inte har lämnat en korrekt underrättelse om hur man överklagar, eller
2. överklagandet har kommit in till överinstansen inom överklagandetiden.

Om överklagan inkommit i rätt tid ska den tjänsteperson som har delegation i ärendet ta ställning till om det finns skäl att ompröva beslutet. Om överklagandet inte avvisas ska överklagandet och övriga handlingar i ärendet skyndsamt överlämnas till överinstansen. Om Myndighet ändrar ett beslut som har överklagats, ska även det nya beslutet överlämnas till överinstansen. Överklagandet ska anses omfatta det nya beslutet. Överinstansen prövar frågor om en överklagan ska avvisas på någon annan grund än att det har kommit in för sent.

Överklagan sänds alltid vidare till Förvaltningsrätten i Stockholm oavsett om beslutet ändras eller inte. Överklagan, yttrande och övriga handlingar ska sändas skyndsamt (inom fem arbetsdagar).

5.10 Verkställighet och beställning av insats

Beslut om bifall enligt LSS ska i princip verkställas omedelbart. Finns det skäl att inte verkställa som planerat ska detta dokumenteras (t. ex när den enskilde tackar nej till ett visst boende som hen erbjudits). Utredning, planering och beslut sammanfattas i en beställning som skickas till utföraren av beviljad insats. Beställningen ska innehålla de uppgifter som bedöms nödvändiga för att utföraren ska kunna genomföra ett beslut om beviljad insats på ett ändamålsenligt och säkert sätt. Uppgifterna till utförare lämnas efter den enskildes samtycke. Samtycket ska inhämtas och dokumenteras innan beställning sänds till utförare. Beställningens utformning har stor betydelse för hur utföraren ska ta sig an uppdraget och som underlag för utförarens genomförandeplan.

5.9.1 Genomförandeplan

Tillsammans med den enskilde och/eller hens företrädare ska utföraren omsätta uppdragen i en genomförandeplan. En genomförandeplan ska bygga på respekt för den enskildes självbestämmanderätt och integritet. Den enskilde ska ges möjlighet till inflytande och få vara delaktig i upprättandet av genomförandeplanen.

Genomförandeplanen ska innehålla:

- vilket eller vilka mål som gäller för insatsen
- om insatsen innehåller en eller flera aktiviteter hos utföraren
- vilket eller vilka mål som gäller för varje aktivitet
- vem hos utföraren som ansvarar för genomförandet av varje aktivitet
- när och hur olika aktiviteter ska genomföras
- hur utföraren ska samverka med handläggaren, andra utförare eller andra huvudmän, exempelvis hälso- och sjukvård
- när och hur insatsen som helhet eller olika aktiviteter som ingår i insatsen ska följas upp
- om och hur brukaren har deltagit i planeringen och i så fall vilken hänsyn som har tagits till hens synpunkter och önskemål
- vilka andra personer som har deltagit i arbetet med att upprätta genomförandeplanen
- när planen har fastställts
- när och hur planen ska följas upp.

Genomförandeplanen ska vara upprättad inom en månad från det att insatsen verkställts. En ny genomförandeplan ska upprättas vid förändringar som är mer bestående än 14 dagar (större som mindre).

5.10 Uppföljning

Vård- och omsorgsnämnden har ansvar att följa upp att beviljade insatser utförs och att de tillgodoser den enskildes behov. Varje beslut om insatser ska följas upp minst en gång/år och utvärderas kontinuerligt eller vid förändringar. När en ny insats påbörjas kan behovet av uppföljning vara större och behöva genomföras tätare. När ett beslut är tidsbegränsat ska handläggaren genomföra uppföljningen i god tid innan beslutet löper ut.

5.11 Dokumentation

Handläggning av ärenden samt genomförande av insatser enligt SoL och LSS ska dokumenteras. Dokumentationen ska utvisa beslut och åtgärder som vidtas i ärenden samt faktiska omständigheter och händelser av betydelse.

Dokumentationen ska tillgodose flera syften, framför allt är dess syfte att förstärka rättssäkerheten och möjliggöra att den enskilde får insyn i handläggningen. Därutöver är dokumentationen bland annat ett viktigt arbetsredskap i handläggningen och uppföljningen samt en förutsättning för egen och statlig kontroll av handläggningen.

Alla omständigheter som framkommit i en utredning om den enskilde och som är av betydelse för ärendet ska dokumenteras. Utgångspunkten för omfattningen av dokumentationen är att ny personal ska kunna utföra sina arbetsuppgifter med ledning av de uppgifter som tidigare har dokumenterats.

Handlingar som upprättas inom vård- och omsorgsförvaltningen och som rör enskilda ska innehålla tillräckliga, väsentliga och ändamålsenliga uppgifter. Handlingarna ska vara väl strukturerade och tydligt utformade samt hållas samman i en personakt. Det ska alltid framgå av

dokumentationen vad som är faktiska omständigheter i ärendet och vad som är bedömningar. Vidare ska det framgå av handlingen vem som upprättat den samt när den upprättats. Den enskilde har alltid rätt att ta del av dokumentationen i sin personakt.

5.11.1 Dokumentation av hur barnets bästa beaktats

Det ska dokumenteras på vilket sätt barnets bästa har beaktats under utredningen och när beslut om insats fattats. Det ska även dokumenteras hur barnet har kommit till tals, vilken information som har lämnats, barnets åsikt, föräldrarnas uppfattning och handläggarens bedömning. I beställningen av insats ska handläggaren ange om särskilda krav ställs på utformningen av insatsen med hänsyn till barnets bästa, barnets åsikt och delaktighet under genomförandet av insatsen. Handläggaren ska även följa upp hur barnets bästa och barnets rätt att framföra sin åsikt och kontinuerligt få relevant information beaktas under insatsens genomförande.

6. Förhandsbesked enligt LSS

En person som omfattas av någon av LSS personkretsar och som vill flytta till Botkyrka kommun har enligt 16 § LSS rätt att i förväg ansöka om förhandsbesked om rätten till insatser enligt 9 § LSS. En ansökan om förhandsbesked ska behandlas på samma villkor som om den enskilde redan var bosatt i kommunen. Skälen till att den enskilde vill flytta saknar betydelse. Avsikten att flytta till kommunen måste dock vara klar och bestämd och den enskilde kan inte begära förhandsbesked av flera kommuner samtidigt. Vid ansökan om förhandsbesked ska en utredning göras där det framgår vilken insats som ansökan om förhandsbesked avser, om den enskilde tillhör personkretsen och om hen har behov av insatsen för att uppnå goda levnadsvillkor.

Ett förhandsbesked är giltigt i sex månader räknat från den dag då de insatser som förhandsbeskedet omfattar blir tillgängliga för den enskilde. När det gäller till exempel rätt till bostad med särskild service enligt LSS bör förhandsbeskedets giltighetstid därför räknas från och med när den enskilde får ett erbjudande om plats i ett boende. När det gäller rätt till

insatsen personlig assistans enligt LSS är det lämpligt att i stället räkna giltighetstiden från och med förhandsbeskedet eftersom tiden från förhandsbeskedet tills att insatsen blir tillgänglig kan bli ganska kort.

Skyldigheten att tillhandahålla insatsen inträder först när den enskilde flyttat till kommunen.

7. Avgifter enligt LSS

Avgifter enligt LSS regleras i §§18-20 lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Se även Riktlinjer för avgifter inom vård och omsorg i Botkyrka kommun.

7.1 Avgift för korttidsvistelse LSS

Vid korttidsvistelse utanför det egna hemmet samt vid läger- och kollovistelser, tas avgift ut för kost.

7.2 Avgift vid insats om särskilt boende

Avgift för kost tas ut från de brukare som inte själva betalar direkt till boendet. Utöver kost kan avgift för boende tas ut om det inte finns ett hyreskontrakt mellan brukaren och boendet.

7.3 Ersättning från föräldrar till placerade barn

I de fall när barn och ungdomar under 18 år inte bor i föräldrahemmet är föräldrarna skyldiga att i skälig omfattning bidra till kommunens kostnad för omvårdnaden. Kommunen får då ta ut underhållsbidrag som avser barnet/barnen.

8. Våld i nära relation

Personer med funktionsnedsättning som utsätts för hot och våld ska särskilt uppmärksammas utifrån den situation de befinner sig i. Socialtjänsten har också ett särskilt ansvar enligt 13 kapitlet 1 § SoL att erbjuda brottsoffersstöd för den som har utsatts för brott och dennes närstående. I ansvaret ingår att nämnden ska vara uppmärksam på att personer kan vara i behov av insatser för att förändra sin situation. I Botkyrka kommun är det socialnämnden som har huvudansvaret för stöd och insatser samt samordningen av frågor kring våld i nära relationer. I de fall en person behöver insatser på grund av funktionsnedsättning och samtidigt insatser på

grund av utsatthet för hot eller våld, ska samverkan ske mellan de båda nämnderna. Det är viktigt att handläggaren har kunskap om våld i nära relationer för att kunna upptäcka behov och vägleda utsatta personer till rätt stöd och hjälp.

9. Stöd till anhöriga

Av 13 kapitlet 9 § SoL framgår att nämnden ska erbjuda stöd för att underlätta för personer som vårdar en närstående som är långvarigt sjuk, äldre eller som stödjer en närstående som har en funktionsnedsättning. Bestämmelsen omfattar socialtjänstens hela verksamhet. Anhörigas insatser är viktiga för en bra omsorg, de anhöriga ska ses som en resurs och deras kunskap ska tas tillvara. Kommunens insatser ska därför i första hand inriktas på att ge stöd och komplettera de insatser som anhöriga gör. Stödet är en förebyggande åtgärd som ska leda till att behålla eller höja livskvaliteten för anhöriga.

Stöd till anhöriga är en angelägenhet för alla yrkesgrupper inom vård- och omsorgsförvaltningen och ska ses som en naturlig del av arbetsuppgifterna. Stödet ska vara individuellt anpassat och utformat i samråd med berörda parter.

Anhöriga, som vill och kan göra insatser på olika sätt under kortare eller längre tid, ska erbjudas olika former av stöd. Det gäller både om den närstående bor i ordinärt boende eller i en särskild boendeform. Med stöd menas olika insatser som syftar till att underlätta anhörigas situation. För den som vårdar närstående i hemmet kan handläggaren vara en viktig kontakt- och stödfunktion.

Utöver information om vilket biståndsbedömt stöd som finns att tillgå ska handläggaren också informera om vilket utbud som finns av andra stödformer som exempelvis anhörigamordnare och stödgrupper.

10. Ansvarsfördelning mellan bosättningskommun och vistelsekommun

Huvudregeln är att stöd- och serviceinsatser enligt LSS ska tillgodoses i och av den kommun där en person är bosatt enligt 16 § LSS. Den kommun som

RIKTLINJE

Vård- och omsorgsnämnden

Dnr: VON/2025:0015

2025-06-16

den enskilde är stadigvarande bosatt i är i de allra flesta fall också den kommun där hen är eller borde vara folkbokförd. I de flesta fall är vistelsekommun och bosättningskommun en och samma kommun.

Bosättningskommunen ansvarar för insatser enligt LSS även under tillfällig vistelse i annan kommun som till exempel ledsagare vid teaterbesök, vistelse i sommarhuset eller längre tids studier. Bosättningskommunen ansvarar för stödet tills den enskilde väljer att bosätta sig i annan kommun.

Vistelsekommunen har dock ansvar för den enskildes hjälpinsatser i akuta situationer. Vistelsekommunen är också i vissa fall skyldig att bistå bosättningskommunen med utredning och att verkställa beslut för att underlätta för att en person med funktionsnedsättning ska kunna vistas i en annan kommun under kortare tid (semesterresor och andra kortare vistelser upp till sex månader). Därefter får bosättningskommunen ansvara för detta.

Ska den enskilde vistas tillfälligt i Botkyrka kommun och till följd av funktionsnedsättning, hög ålder eller allvarlig sjukdom är i behov av stöd och hjälp, kan den enskildes bosättningskommun begära att Botkyrka kommun som vistelsekommun ska bistå med verkställande av bosättningskommunens beslut samt med utredning om det skulle behövas under vistelsen. Med tillfällig vistelse avses vistelse under en sammanhängande period om högst sex månader. Vistelsen ska vara föranledd av den enskildes önskemål och ske på den enskildes initiativ. I de fall tillfälliga vistelser är längre än sex månader, kan bosättningskommunen inte begära att vistelsekommunen ska bistå med utredning och verkställighet. Det är då bosättningskommunen själv som får svara för detta.

Vid tillfällig vistelse har vistelsekommunen ansvar vid akuta situationer som uppstår. Med akuta situationer menas förändring av behov som uppstår till följd av att den enskilde akut försämras eller av annan anledning som uppstår oförutsett under vistelsen och som behöver tillgodoses omgående. Förändring av behov ska återkopplas omgående till bosättningskommunen. Vid akuta behov som övergår till mer varaktiga behov under vistelsen är det bosättningskommunen som ansvarar för att inkomma med nytt beslut.

10.1 Personer som saknar stadigvarande boende

RIKTLINJE

Vård- och omsorgsnämnden

Dnr: VON/2025:0015

2025-06-16

Alla kommuner i Stockholms län har tecknat en överenskommelse som ska ge praktisk vägledning i arbetet. Syftet med överenskommelsen är att underlätta samverkan och dialog mellan länets kommuner gällande personer som flyttar mellan kommunerna och minimera riskerna för tvister mellan kommunerna. Överenskommelsen går att finna på StorStockholms hemsida²².

Om en person utan ett stadigvarande boende inte har varit aktuell hos socialtjänsten de senaste tre månaderna ska vistelsekommunen skyndsamt göra en utredning av kommuntillhörighet. Det innebär att klarlägga vilken kommun som personen har starkast anknytning till. Den kommun som personen har starkast anknytning till räknas som bosättningskommun och är därmed ansvarig för det stöd och den hjälp som personen behöver (29 kapitlet 1 § SoL)²³.

Utredningen ska göras i samförstånd med personen och eventuell annan kommun. Kommuntillhörigheten avgörs inte av var personen är folkbokförd. I utredningen ska ingå:

- var personen har bott och vistats den senaste tiden
- personens sociala nätverk och eventuella barns boendesituation
- personens egen uppfattning om till vilken kommun hen har sin starkaste anknytning.

Vistelsekommunen ansvarar alltid för stöd och hjälp till personen tills det är klarlagt vilken kommun som är bosättningskommun och bosättningskommunen har bekräftat att den tar över ansvaret. Vistelsekommunen kan således inte avsäga sig sitt ansvar för personen genom att hänvisa till annan kommun.

²² www.storsthlm.se, Överenskommelse mellan kommunerna i Stockholms län om ärendansvar för personer i hemlöshet.

²³ Se Överenskommelse mellan kommunerna i Stockholms län om ärendansvar för personer i hemlöshet.

En kommun som har beslutat att placera en hemlös person i en tillfällig boendeform ska behålla ansvaret för de stöd- och hjälpinsatser som han eller hon kan behöva.

11. Underrättelseskyldighet vid felaktiga uppgifter i folkbokföringen

En särskild underrättelseskyldighet gäller för myndigheter angående uppgifter om felaktig folkbokföring enligt 32 c § folkbokföringslagen (FoL) sedan den 18 juni 2021. Enligt 32 c § folkbokföringslagen har myndigheter skyldighet att underrätta Skatteverket om fel i folkbokföringen som upptäcks i verksamheten. Med myndigheter avses statliga myndigheter, kommuner och regioner. Av 32 c § folkbokföringslagen framgår att en myndighet ska underrätta Skatteverket om det kan antas att en uppgift i folkbokföringen om en person som är eller har varit folkbokförd är oriktig eller ofullständig.

11.1 Underrättelseskyldigheten är sekretessbrytande

Underrättelseskyldigheten i 32 c § folkbokföringslagen innebär att sekretessen bryts enligt 10 kapitlet 28 § offentlighets- och sekretesslagen (OSL). Uppgifter som omfattas av underrättelseskyldigheten kan därmed lämnas till Skatteverket utan hinder av sekretess. Skyldigheten innebär att underrätta Skatteverket om vilken uppgift i folkbokföringen som kan antas vara oriktig eller ofullständig. Underrättelseskyldigheten gäller alla uppgifter i folkbokföringen som anges i 2 kap. 3 § första stycket:

1. Personnummer
2. Namn
3. Födelseid
4. Födelsehemort
5. Födelseort
6. Adress
7. Folkbokföringsfastighet, lägenhetsnummer, folkbokföringsort, distrikt och folkbokföring under särskild rubrik
8. Medborgarskap
9. Civilstånd
10. Make, föräldrar, vårdnadshavare och annan person som den registrerade har samband med inom folkbokföringen

11. Samband enligt 10 som är grundat på adoption
12. Inflyttning från utlandet
13. Avregistrering enligt 19 - 22 §§ folkbokföringslagen (1991:481)
14. Anmälan enligt 5 kap. 2 § vallagen (2005:837)
15. Gravsättning
16. Personnummer som personen tilldelats i ett annat nordiskt land
17. Uppehålls rätt för en person som är folkbokförd.

Regeringen skriver i förarbetena att skyldigheten kommer att omfatta både den situationen då den underrättande myndigheten uppmärksammat att uppgifterna om en folkbokförd person förefaller vara fel och dessutom har kunskap om vad som kan utgöra den korrekta uppgiften och då en aktör har uppmärksammat att en uppgift förefaller vara fel, utan att känna till den korrekta uppgiften.

11.2 Låg tröskel för underrättelseskyldighet

För myndigheter som är uppgiftslämnare räcker det att rapportera vad som "antas" vara fel med de aktuella uppgifterna, det vill säga ett tämligen lågt sannolikhetskrav för att underrättelseskyldigheten ska inträda. Det måste dock finnas viss grund för att uppgifterna i folkbokföringen är felaktiga. Det är inte meningen att underrättande myndighet ska göra någon egen utredning gällande de förhållanden som är av betydelse för vilka uppgifter som ska registreras i folkbokföringen, utan endast underrätta Skatteverket på fall där det kan finnas anledning för denna myndighet att agera.

11.3 Ingen underrättelse om särskilda skäl talar emot det

En underrättelse behöver inte lämnas om särskilda skäl talar emot det (32 c § andra stycket folkbokföringslagen). Exempel som omnämns i förarbetena är bland annat att den enskilde befinner sig under särskilt utsatta förhållanden och konsekvenserna för den enskilde av en underrättelse kan bli väldigt allvarliga, om det finns vetskap om att en annan myndighet redan skickat in en underrättelse eller om det är uppenbart att den adress en person har är tillfällig eller av annat skäl inte ska registreras.

Uppgifter som omfattas av statistiksekretess (24 kapitlet 8 § OSL) och Skatteverkets brottsbekämpande verksamhet är undantagna från underrättelseskyldigheten.

11.4 Underrätta Skatteverket

RIKTLINJE

Vård- och omsorgsnämnden

Dnr: VON/2025:0015

2025-06-16

Skatteverket har tagit fram en e-tjänst för myndigheter och en särskild blankett, SKV 7875, som finns på Skatteverkets hemsida, samt instruktioner och utbildningsfilm.